

**Nasjonal
bevaringsplan for
privatarkiv knytt til
nynorsk skriftkultur
2025–2029**

Innhald

1	INNLEIING	3
	1.1 Bakgrunn for planen	3
	1.2 Nynorsk skriftkultur	4
	1.3 Mål for planen	4
	1.4 Kvifor bevare nynorskarkiv?	5
	1.5 Om Nynorsk kultursentrum	5
	1.6 Avgrensing	6
	1.7 Omgrepsbruk	7
	1.8 Tilnærming og metode	7
	1.9 Organisering, rammer og forankring av planarbeidet	8
2	RAMMER FOR ARBEIDET MED PRIVATARKIV	9
	2.1 Samhandling og organisering	9
	2.1.1 Arkivlova	9
	2.1.2 Organisering av privatarkivarbeidet	10
	2.1.3 Historikk for privatarkivarbeid	11
	2.1.4 Privatarkiv i musea	11
	2.1.5 Tilgjengeleggjering og digitalisering	12
	2.1.6 Heilskapleg og samordna samlingsutvikling	12
	2.1.7 Nokre tal for privatarkiv	12
3	NYNORSK: UTBREIING OG BAKGRUNN	13
	3.1 Eit norsk språk: Frå idé til røynd, frå tale til skrift	13
	3.2 Geografisk utbreiing for nynorsk	15
	3.3 Nynorsk i bruk innan alle samfunnsområde	17
4	KARTLEGGING OG BESTANDSANALYSE AV NYNORSKARKIV	18
	4.1 Gjennomføring av kartlegginga	18
	4.2 Avgrensingar og feilkjelder	19
	4.3 Kategorisering og inndeling	21
	4.4 Bestandsanalyse	22
	4.4.1 Hovudfunn	22
	4.4.2 Personarkiv	23
	4.4.3 Institusjonar og bedrifter	24
	4.4.4 Samlingsarkiv	24
	4.4.5 Annan informasjon	24
5	BEVARINGSVURDERINGAR OG DOKUMENTASJONSMÅL	25
	5.1 Innleiing	25
	5.2 Kvalitative bevaringskriterium	25
	5.3 Arkiv som ikkje er bevarte	25
	5.4 Dokumentasjonsmål	26
	5.4.1 Nynorske privatarkiv	26
	5.4.2 Organisasjonar	26
	5.4.3 Personarkiv	28
	5.4.4 Institusjonar og bedrifter	29
	5.4.5 Samlingsarkiv	30
	5.4.6 Andre prioriterte aktørar	30
	5.5 Overblikk og retning vidare	31
	5.6 Dokumentasjonsmål oppsummert	31

6	TILTAK: KORLEIS ARBEIDE MED PRIVATARKIV OM NYNORSK SKRIFTKULTUR?	32
	6.1 Nynorsk kultursentrum si rolle som nasjonal koordinator	32
	6.2 Mål og tiltak for Nynorsk kultursentrum som nasjonal koordinator i planperioden	33
	6.3 Framlegg til tiltak for andre privatarkivbevarande institusjonar	34
	6.4 Har du eller organisasjonen din eit nynorskarkiv?	34
	6.5 Utfordringar	35
	6.6 Forsking og kunnskap	35
7	ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSA	36
8	OPPSUMMERING	37
9	KJELDER OG VIKTIGE DOKUMENT	38
10	VEDLEGG	39

Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto av arkivmateriale frå Norsk Målungdom, med blant anna klistremerke med teksten «Nynorsk for alle». Foto: Andre Hustoft Nesheim / Nynorsk kultursentrum.

Baksidedfoto:

Prosjektgruppe: Stina Aasen Lødemel (prosjektleiar), Fredrik Hope, Stine Stennes Hovdenakk

Grafisk formgiving: Maria Fet, Nynorsk kultursentrum

Utarbeidd med støtte frå Arkivverkets arkivutviklingsmidlar

Nynorsk kultursentrum, 2025

1 INNLEIING

1.1 Bakgrunn for planen

Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur, har gjennom avtale med Arkivverket eit nasjonalt koordineringsansvar for privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur. Privatarkiv er her forstått som arkiv som ikkje er skapte av kommunale, fylkeskommunale eller statlege verksemder, men som er skapte av privatpersonar, bedrifter, organisasjonar, institusjonar og andre innan privat sektor. Som koordinerande institusjon vil Nynorsk kultursentrum arbeide systematisk for at bevaringsverdige privatarkiv i Noreg knytt til målreising og nynorsk skriftkultur og kulturhistorie blir innsamla, ivaretatt og så langt som råd gjort tilgjengelege.

Nynorsk kultursentrum har avgrensa magasinplass og skal ikkje sjølve samle inn og oppbevare arkiva utover det som er vedteke i institusjonens eigen samlingsplan, men skal vere ein koordinerande aktør. I samsvar med avtalen med Arkivverket skal stiftinga sørje for å koordinere arbeidet med historiske privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur med resten

av arkivsektoren, særskild dei fylkeskoordinerande institusjonane for regionale og lokale arkiv, Arkivverket og Nasjonalbiblioteket. Å gjere Arkivverket merksame på særskilde verneverdige arkiv innan feltet er også ein del av oppdraget. Vidare skal Nynorsk kultursentrum utarbeide og vedlikehalde ein nasjonal bevaringsplan for arkiv knytt til nynorsk skriftkultur. Gjennom kartlegging, informasjon og rådgiving vil vi bidra til at denne viktige dokumentasjon blir ivaretatt for ettertida.

Denne planen blir ein del av verktøya våre for å koordinere ivaretakinga av arkiv knytt til nynorsk skriftkultur på tvers av fagfelt og samfunnsområde. Planen inneheld òg tilrådingar og tiltak for vidare arbeid. Nynorsk kultursentrum kan ikkje avgjere inntak og ivaretaking for andre institusjonar, men ønskjer å gi råd om kva arkiv som har bevaringsverdi i lys av nynorsk skriftkultur, og korleis andre kan sikre viktige kjelder til kunnskap om nynorsk skriftkultur.

1.2 Nynorsk skriftkultur

Når vi snakkar om privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur, handlar det ikkje om alle arkiv som inneheld dokument skrivne på nynorsk. Arkiva må dokumentere nynorsk i bruk, utover å berre vere skrivne på nynorsk, eller dokumentere organisasjonar, verksemder eller privatpersonar sitt arbeid for og med nynorsk. Døme på dette kan vere organisasjonar som har arbeidd for nynorsk på ulike felt, privatpersonar som gjennom verv eller virke har gjort ein særskild innsats for nynorsk, eller bedrifter som har hatt ein spesiell nynorsk-profil. Samstundes er det nynorske ein del av det norske, og i ein del tilfelle er det derfor ikkje naturleg å sjå på det nynorske isolert sett.

Omgrepet *skriftkultur* er i denne planen nytta for å kunne omtale både den politisk, sosiologisk og kulturelle historia til nynorsk, i tillegg til å også romme dei sosiolingvistiske, lingvistiske og filologiske aspekta ved dette språket. Omgrepet er for dei fleste mindre nytta og mindre kjent enn alle desse underliggjande omgrepa, noko som er teke omsyn til i mellom annan kartleggingsprosessen som er skildra seinare i denne planen.

1.3 Mål for planen

Gjennom arbeidet med planen har det vore eit mål å kartleggje kva som finst av arkiv som dokumenterer bruken av nynorsk, og personar, institusjonar, verksemder og organisasjonar som på ulike måtar har arbeidd for nynorsk. Like viktig har det vore å kartleggje kva som ikkje er bevart. Slik vil arbeidet bidra til at vi i framtida sikrar at eit representativt og mangfaldig utval av regional og nasjonal nynorsk skriftkultur blir dokumentert og ivaretatt. Bevaringsplanen kan også bli eit godt verktøy for dei som vil skrive om eller forske på nynorsk skriftkultur og kulturhistorie.

Målet med planen er å få ei første oversikt over arkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur, og å leggje grunnlaget for ei systematisk bevaring av slike arkiv. Alt kan ikkje bli kartlagt eller funne svar på i ein plan som er den første i sitt slag, men målet er å gi eit solid grunnlag for vidare arbeid. Vi håper òg at planen kan bidra til auka bevisstgjerings rundt bevaring av arkiv innanfor dette samfunnsområdet.

Det er ikkje eit mål at Nynorsk kultursentrum sjølve skal samle inn og bevare arkiva, utover det som er i tråd med institusjonen sin eigen samlingsplan. Det er viktig at nynorsk skriftkultur er ein synleg del av samfunnsdokumentasjonen på alle felt og i alle geografiske område. Nynorsk kultursentrum meiner at privatarkiv av stor tyding for nynorsk skriftkultur som er teke vare på av andre nasjonale eller regional institusjonar, framleis skal takast vare på hjå desse. Så lenge arkiva etter aktørar i denne planen blir ivaretatt i tråd med ein heilskapleg samlingspolitikk, er det underordna kor arkiva er bevarte.

1.4 Kvifor bevare nynorskarkiv?

Fram til no har det ikkje eksistert nokon samla strategi eller oversyn som sikrar bevaring og formidling av arkiv knytt til den nynorske skriftkulturen. Bevaring av utvalde nynorske privatarkiv sikrar at viktige kjelder til kunnskap om nynorsk skriftkultur blir ivaretatt for ettertida.

Som det mindre nytta norske språket har nynorsk eit særskilt vern i lov om språk (språklova). Trass i at nynorsk og bokmål i denne lova blir slått fast som likestilte norske språk, er det fleire tiltak som til ei kvar tid vert sett inn for å sikre denne likestillinga i praksis. Då er det oftast rettar rundt bruken av nynorsk det blir sett inn ekstra tiltak for å sikre. Dermed er det ikkje urimeleg å gi ekstra merksemd til privatarkiv som handlar om nynorsk skriftkultur.

1.5 Om Nynorsk kultursentrum

Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur, tek sjølve og i samarbeid med andre vare på ulike sider av nynorsk skriftkultur. Nynorsk kultursentrum har dermed ei sentral rolle i å bevare den nynorske kulturarven.

Nynorsk kultursentrum er ein kulturinstitusjon som gjennom dokumentasjon, forvaltning, forskning, formidling, fornying og politisk påverknadsarbeid arbeider for ein kulturell fellesskap i Noreg der det språklege mangfaldet er sjølv sagt. Kjerneoppgåvene våre er forskning, samling og dokumentasjon og formidling på arenaene våre, gjennom turnear og på digitale flater. Institusjonen driv musea Haugesenteret i Ulvik, Vinjesenteret i Vinje og Aasentunet i Ørsta, der også hovudsetet ligg.

Den ideelle stiftinga arbeider for nynorsk skriftkultur. Med utgangspunkt i føremålet skal stiftinga drive vitenskapleg og kulturfagleg aktivitet som aukar kunnskapen og medvitet om nynorsk skriftkultur nasjonalt og internasjonalt.

Med utgangspunkt i føremålet skal stiftinga samarbeide nasjonalt og internasjonalt med vitenskaplege og kulturfaglege institusjonar.

*Frå føremålsparagrafen til Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur
(sist godkjent 26.2.2021)*

Nynorsk kultursentrum pliktar å følge ICOMs etiske retningslinjer, både som medlem av ICOM og gjennom egne vedtekter. Dette inkluderer også dei konkretiserte etiske retningslinjene for norske museum.

Samlingsforvaltning er sterkt forankra i dei prioriterte oppgåvene for institusjonen. Samordning og samarbeid innanfor samlingsutvikling styrkjer samhandlinga for nynorsk skriftkultur og forvaltninga av den nynorske samtida. Betre koordinering med andre aktørar, og tydelegare prioritering av eiga innsamling, sikrar òg meir berekraftig samlingsforvaltning for institusjonen og for den offentleg finansierte arkiv-, museums- og bibliotekfellesskapen.

1.6 Avgrensing

Denne bevaringsplanen gjeld som sagt berre for privatarkiv som inneheld dokumentasjon av nynorsk skriftkultur. Papir-materiell, publikasjonar og trykk, gjenstandar, kunst, foto, video, lydopptak og andre objekttypar som ikkje er definerte som del av eit arkiv av institusjonen som oppbevarer det, er ikkje med i denne planen.

Kartlegginga har vore avgrensa til å i hovudsak omfatte arkiv på arkivnivå. Arkiva som blir omtala vidare er i all hovudsak anten kartlagde ved at institusjonar har meldt inn arkiv som dei meiner er relevante for nynorsk skriftkultur, eller gjennom vår eiga kartlegging i Arkivportalen. Sjå meir om dette i kapittel 4.2.

Kartlegginga og planen gjeld privatarkiv i Noreg. Det finst òg truleg diverse privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur i andre land. Blant anna var det interesse for nynorsk og skrivning på dette språket blant norske immigrantar i Amerika, og det vart både gitt ut publikasjonar på nynorsk og dialekt og skipa mållag i USA.

Materiale i privatarkiv kan vere papirdokument, protokollar, foto, film, video, lydopptak med meir, og også gjenstandar. Dei fleste institusjonar med historiske arkiv registrerer desse i systemet Asta, og publiserer katalogar på Arkivportalen. Reine arkivinstitusjonar brukar vanlegvis berre dette systemet til registrering av samlingane sine, medan museum òg brukar systemet Primus, med publisering på Digitalt-Museum. Primus blir hovudsakleg nytta til gjenstandssamlingar i musea. Kva som blir definert som arkivsamling og kva som blir definert som gjenstandssamling kan i nokre tilfelle vere tydeleg, slik som at ei arkivsamling med brev etter ein person blir definert som eit arkiv, eller at ei samling med vasar blir definert som ei gjenstandssamling. I andre tilfelle er skiljelinjene meir uklare. Det er samtidig mange fleire registrerings- og publiseringsløysingar som vert nytta når ein skal gjere privatarkiv tilgjengelege. Når vi i kartlegginga har avgrensa det til Asta, i tillegg til utsending av kartlegging, kan det med andre ord vere arkiv vi ikkje har fanga opp, då dei er registrerte i andre system.

Mange delar av arkiv og anna materiale som dokumenterer nynorsk skriftkultur er allereie sikra gjennom mellom anna arkivlova eller pliktavleveringslova. Dette fører med seg at mange viktige delar av dokumentasjonen av nynorsk skriftkultur ikkje er omfatta av denne planen, då dette er teke hand om gjennom andre avtale- eller lovfesta innsamlings- og bevaringsstrategiar.

Dette gjeld i hovudsak:

- Offentlege arkiv
- Pliktavlevering til Nasjonalbiblioteket
- Arkiv som ligg under Arkivverkets bevaringsansvar
- Samlingar som ikkje er rekna som arkiv
- Nettstader

Det vil samstundes vere umogleg å setje skilje så skarpt som dette er skissert, då mykje av dokumentasjonen i dei ovanfor nemnde kategoriane, ofte overlappar med eller er ein del av arkiv som likevel må nemnast i denne bevaringsplanen.

Offentlege arkiv

Bevaring av kommunale, fylkeskommunale og statlege arkiv er strengt lovregulert, mellom anna gjennom arkivlova (sjå kap. 2.1.1), og er omfatta av andre bevaringsordningar. Offentlege arkiv er derfor ikkje med i denne planen.

Pliktavlevering til Nasjonalbiblioteket

Alle dokument som er gjort allment tilgjengelege i Noreg er omfatta av pliktavleveringslova, uavhengig av kva medium dei vart gitt ut på. Desse skal leverast til Nasjonalbiblioteket. Slike dokument og publikasjonar er derfor ikkje med i planen.

Arkiv som ligg under Arkivverkets bevaringsansvar

Arkivverkets bevaringsplan for privatarkiv kom i 2020. Arkivverket bevarer privatarkiv av nasjonal betydning og som er i ålmenta si interesse. Kva som har nasjonal betydning, er definert ut frå ein kombinasjon av eitt eller fleire av kriterium: landsdekkjande, utvikling av Noreg og utvikling av det norske. I bevaringsplanen har Arkivverket identifisert 356 bevaringsverdige aktørar. Blant desse er Noregs ungdomslag (på samfunnsområdet barne- og ungdomsorganisasjonar). Dette gjeld berre sentralleddet i organisasjonen. Arkiv etter lokale og regionale ungdomslag er derfor likevel teke med i denne bevaringsplanen.

1.7 Omgrepsbruk

Samlingar som ikkje er rekna som arkiv

Gjenstandar og andre objekt som ikkje er rekna som del av eit arkiv, er ikkje med i denne planen. Dette er mellom anna reine gjenstands- og museumssamlingar av ulik art. Skilje-linjene mellom kva som er arkiv og kva som er gjenstands- og museumssamling kan i somme høve vere noko utydlege. Derfor må ein nytte ein viss grad av skjønn i tilnærminga til og handsaminga av kvart enkelt grense- og tvilstilfelle.

Nettstader

Nettstader er omfatta av både arkivlova og pliktavleveringslova. For å hindre dobbeltbevaring har Arkivverket og Nasjonalbiblioteket ei overordna arbeidsdeling: Nasjonalbiblioteket har gjennom pliktavleveringslova ansvar for å bevare norske nettstader (ofte kalla .no-domener) som er tilgjengelege for allmenta. Dette blir gjort gjennom regelmessig hausting. Arkivverket sitt ansvar gjeld underliggjande dokumentasjon i publiseringverktøyet og tilknytte databasar for statlege og kommunale verksemdar, og skjer etter avtale mellom partane.

Denne planen er skriven både med den arkivfaglege og allmenne lesaren i bakhovudet. Vi håper dette er ein plan som fleire enn arkivsektoren kan ha nytte av. Nokre stader har vi derfor byta ut fagord og sjargong med andre ord, eller lagt inn ei kort forklaring. Faguttrykk er likevel heilt naudsynt i ein plan som denne, men vi har forsøkt å formulere oss på ein måte som både ivaretek den faglege kommunikasjonen og gjer teksten lettare tilgjengeleg for fleire.

I teksten er omgrepet 'arkivinstitusjon' bruk om institusjonar som har arkiv som sitt einaste eller primære arbeidsområde, medan 'arkivbevarande institusjon' og 'arkivsektoren' er brukte som generelle omgrep for alle institusjonar som har bevaring av privatarkiv som ei av fleire oppgåver. Omgrepet ABM-institusjonar blir brukt fleire stader i planen. Dette er eit innarbeidd omgrep som viser til arkivinstitusjonar, museum og bibliotek.

1.8 Tilnærming og metode

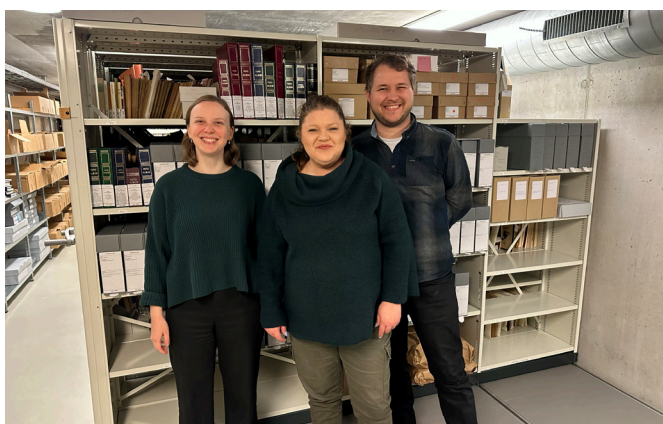
Bevaringsplanen er bygd opp etter metodikk utvikla på privatarkivfeltet dei siste åra, med nokre justeringar tilpassa emnet for planen. I samband med SAMDOK-prosjektet vart det utvikla felles metodikk for bevaringsplanar, gjerne referert til som SAMDOK-metoden.¹ Denne metoden består av ein bestandsanalyse, ein samfunnsanalyse og ei samstilling av desse. I arbeidet med planen har vi nytta oss av denne metoden.

¹ PRIV 2014/7 «Metodikk for bestandsanalyse og samfunnsanalyse for privatarkiv» og PRIV 2014/9 «En helhetlig samfunnshukommelse»

1.9 Organisering, rammer og forankring av planarbeidet

Prosjektet er gjennomført av ei eiga prosjektgruppe ved Nynorsk kultursentrum: spesialrådgivar Stina Aasen Lødemel (prosjektleder), konservator Fredrik Hope og konservator Stine Stennes Hovdenakk. Andre tilsette har òg medverka i arbeidet med planen.

Prosjektgruppa for bevaringsplanen. Frå venstre: Stine Stennes Hovdenakk, Stina Aasen Lødemel og Fredrik Hope. Foto: Nynorsk kultursentrum.

Nynorsk kultursentrum fekk i 2023 kr 130 000 i utviklingsmidlar frå Arkivverket til arbeidet med bevaringsplanen. I forarbeidet til planarbeidet fekk Nynorsk kultursentrum kr 26 000 frå Arkivforbundet i stipendmidlar til studietur, som vart nytta til å besøke tre andre institusjonar med sektoransvar: Skeivt arkiv, Norsk Sjømatarkiv ved ArkiVest og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek. Andre kostnader rundt arbeidet med bevaringsplanen er dekte av Nynorsk kultursentrum.

Rolla som sektoransvarleg på feltet, med utarbeidinga av denne planen som ein del av oppgåvene, er forankra i styret i Nynorsk kultursentrum. Internt har planen vore fast sak i samlingsforumet i Nynorsk kultursentrum, i tillegg til å vere drøfta og informert om i andre forum i organisasjonen. Styret i Nynorsk kultursentrum har handsama planen før og etter høyring, og er endeleg godkjent av styret **DATO. <dato og tal i neste avsnitt settast inn etter høyringa>**

Eksternt har det blitt informert om planarbeidet gjennom privatarkivnettverket og i møte med ulike samarbeidspartar. Kartlegginga, med informasjon om planarbeidet, vart sendt ut til fleire hundre mottakarar, og er slik breitt informert om gjennom informasjonsskriv. Planen har vore til høyring, der **x** institusjonar, organisasjonar og privatpersonar har kome med innspel.

Etter godkjenninga av planen vil det i den første perioden vere viktig å forankre planen breitt, både i ABM-sektoren og hjå dei avdekte arkivskaparane, i tillegg til å gjennomføre tiltaka frå denne planen.

2 RAMMER FOR ARBEIDET MED PRIVATARKIV

2.1 Samhandling og organisering

2.1.1 Arkivlova

I føremålsparagrafen i arkivlova står det at målet med lova er «(...) å tryggja arkiv som har monaleg kulturelt eller forskningsmessig verdi eller som inneheld rettsleg eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, slik at desse kan verta tekne vare på og gjorde tilgjengelege for ettertida.»² Til forskjell frå offentlege arkiv, er ikkje privatarkiv omfatta av bevaringsplikta i arkivlova.

For å sørgje for heilskapleg samfunnsdokumentasjon har det derfor dei siste åra skjedd ei styrking av organiseringa og arbeidsdelinga rundt bevarings- og koordineringsansvar for privatarkiv. Det er eit kulturpolitisk mål å arbeide planmessig med å sikre, ta vare på og gjere verneverdige privatarkiv tilgjengelege.³

Riksarkivaren kan med heimel i § 14 i arkivlova gi nærare retningslinjer for arbeidet med privatarkiv både i Arkivverket og ved andre offentlege organ og private institusjonar som arbeider med bevaring av privatarkiv. Slike retningslinjer vart fastsette av Riksarkivaren i 2002.⁴ Målet med retningslinjene er å sikre planmessig, systematisk og samordna bevaring av privatarkiv, og at dette følgjer arkivfaglege prinsipp og rutinar.

Arkivene fra statlig, kommunal og privat sektor skal utfylle hverandre og dokumentere samfunnet fra ulike vinkler og ståsteder. Dette samspillet skaper det beste grunnlaget for forskning, historieforståelse, identitet og rettssikkerhet. Privatarkiv må være tilfredsstillende representert både som del av nasjonens, regionens og lokalsamfunnets dokumentasjon, kulturarv og identitet.

Frå Bevaringsplan for privatarkiv i Arkivverket, s. 6

² Lov om arkiv [arkivlova], § 1

³ Meld. St. 23 (2020–2021) Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid (museumsmeldinga), kap. 9.9

⁴ Arkivverket: «Retningslinjer for arbeidet med privatarkiver»

2.1.2 Organisering av privatarkivarbeidet

Arbeid med bevaring av privatarkiv blir gjort av ulike institusjonar og organisasjonar innanfor ABM-sektoren, primært arkivinstitusjonar, museum og bibliotek. Arkivinstitusjonar oppbevarer og forvaltar både offentlege og private arkiv.

Privatarkivarbeidet i Noreg er i dag organisert slik at Arkivverket (Riksarkivaren) koordinerer arbeidet på nasjonalt nivå og samarbeider med dei fylkeskoordinerande institusjonane og institusjonane med nasjonalt sektoransvar. Arkivverket har ansvar for å langtidsbevare, gjere tilgjengeleg og formidle prioriterte privatarkiv. Arkivverket koordinerer arbeidet på nasjonalt nivå, og samarbeider med fylkeskoordinerande institusjonar og andre institusjonar med nasjonalt sektoransvar. Dette samarbeidet er forankra i eit nasjonalt nettverk.

Det regionale bevaringsarbeidet skjer gjennom fylkeskoordinerande institusjonar utnemnde av Riksarkivaren. På regionalt nivå er arbeidet forankra i fylkeskommunen. Dei

fylkeskoordinerande institusjonane samarbeider med institusjonar i sin region som arbeider med privatarkiv. Samarbeidet på regionalt nivå skjer mellom anna gjennom regionale privatarkivnettverk.

Nokre bevaringsinstitusjonar og -organisasjonar har eit landsdekkjande ansvar for å bevare privatarkiv frå bestemte samfunnsområde, såkalla sektoransvar, slik som Nynorsk kultursentrum har for privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur. Per 2024 er det åtte definerte samfunnsområde der ulike institusjonar har sektoransvar: arbeidsrørsla (Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek), bergindustri (Norsk bergindustriarkiv), folkemusikk og folkedans (Norsk senter for folkemusikk og folkedans), kunst og kultur (Nasjonalbiblioteket), LHBT+ (Skeivt arkiv), misjon og diakoni (Misjons- og diakoniarkivet), samisk kultur og historie (Samisk arkiv) og nynorsk skriftkultur (Nynorsk kultursentrum). Dei fleste med ei slik koordinatrorolle er òg depotinstitusjonar, og driv sjølve med både innsamling og oppbevaring av arkiv.

På besøk hos Skeivt arkiv i januar 2023, der mellom anna fana til Homofil Bevegelse i Bergen vart vist fram. Foto: Stina Aasen Lødemel / Nynorsk kultursentrum.

2.1.3 Historikk for privatarkivarbeid

Arkivmeldinga i 2013 (Meld. St. 7 (2012–2013)) gav Riksarkivaren ansvaret for å styrkje privatarkivarbeidet i Noreg. I oppfølginga av arkivmeldinga vart prosjektet SAMDOK etablert, med privatarkiv som det eine satsingsområdet.⁵ Strategigruppa for privatarkiv i SAMDOK leverte i 2014 utgreiinga «En helhetlig samfunnshukommelse». På bakgrunn av utgreiinga utforma Riksarkivaren ein strategi for privatarkivfeltet i Noreg, vedteken i 2015.⁶ Her vart det særleg peikt på to naudsynte hovudgrep: Tydlegare arbeidsdeling og behov for tilføring av fleire ressursar.

I gjeldande strategi for privatarkivfeltet⁷ er det formulert fire samfunns mål:

- 1) sikre heilskapleg samfunnsdokumentasjon,
- 2) at bevaring av privatarkiv blir tydeleg prioritert,
- 3) gi brukarar god tilgang til privatarkiv på line med offentlege arkiv,
- 4) god utnytting av ressursane.

I undermåla til punkt 2 blir det mellom anna løfta fram at det skal vere klar fordeling av ansvar og roller nasjonalt (Riksarkivaren) og regionalt (fylkeskommunane) på privatarkivfeltet, at det er etablert en god arbeidsdeling mellom arkivbevarande institusjonar, at fylkeskoordinerande institusjonar har utvikla strategiar for bevaring av privatarkiv i alle regionar, og at institusjonar med nasjonal bevaringspolitikk har utvikla strategiar for bevaring av privatarkiv for det samiske samfunn i Norden, dei nasjonale minoritetane og for spesielle sektorar/tema.

Det har dei siste åra vore ei prioritert oppgåve for dei fylkeskoordinerande institusjonane og institusjonar med nasjonalt sektoransvar å få på plass bevaringsplanar. Dette inngår i arbeidet mot målet om heilskapleg samfunnsdokumentasjon og tydeleg ansvarsfordeling på privatarkivfeltet.

I 2019 overleverte arkivlovutvalet utgreiinga «Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver» (NOU 2019: 9) til Kulturdepartementet. Den nye arkivlova og forskrift til denne er per januar 2025 framleis i arbeid.

Strategigruppa for privatarkiv i SAMDOK leverte i 2017 rapporten «Nettverk for arkiv i næringssektorer».⁸ Slik tittelen viser til, handlar utgreiinga hovudsakleg om privatarkiv i næringssektoren. I utgreiinga vert det likevel også sett på korleis den tradisjonelle privatarkivsatsinga har vore organisert med geografiske ansvarsområde, og korleis ein kan finne fleire og nye tilnæringsmåtar i privatarkivarbeidet. Ei sektorbasert tilnærming går også lenger tilbake i tid, der Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek allereie i 2001 gjennom samarbeidsavtale med Arkivverket fekk nasjonalt bevaringsansvar for ei rekke arkivskaparar. Det er Arkivverket som avgjer kva samfunnsområde som skal vere dekte av nasjonale satsingar.

2.1.4 Privatarkiv i musea

Arkivmeldinga frå 2013 (Meld. St. 7 (2012–2013) Arkiv) peikte på at privatarkiv bør få ein større plass i den samla samfunnsdokumentasjonen, og ville løyse dette gjennom strategisk og systematisk planarbeid og gjennom samspel mellom ulike aktørar. Musea er éin av desse aktørane. Ein stor del av musea i det nasjonale museumsnettverket er òg arkivinstitusjonar. Museum som er offentlege finansierte og del av det nasjonale museumsnettverket, følgjer ICOMs internasjonale museumsdefinisjon og ICOMs etiske retningslinjer.

Allereie i 2007 sette ABM-utvikling og Riksarkivet i gong eit prosjekt for å sjå nærare på privatarkiv i norske museum, «Privatarkiv i museum». Nokre år før vart det gjennomført eit kartleggingsprosjekt om bevarings- og formidlingssituasjonen for lokalt og regionalt bevarte arkiv, som vart slutført med rapporten «Til kildene! Kartlegging av regionale og lokale arkiver» (2007).

I arkivmeldinga frå 2013 la Kulturdepartementet opp til at satsinga på privatarkiv i musea best skjer som ein integrert del av museumsforvaltninga.

⁵ Arkivverket.no: Om SAMDOK-prosjektet: <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/utviklingsprosjekter/avsluttede-prosjekter/samdok/om-samdok-prosjektet> (lesedato 25.6.2024)

⁶ Arkivverket.no: «Strategi for privatarkivfeltet i Norge», 2015–2020

⁷ Strategien vart revidert i 2018, gjeldande for 2019–2023. Revidert strategi er per 2024 under arbeid

⁸ Samdok, delprosjekt privatarkiv: «Nettverk for arkiv i næringssektorer» (PRIV 2017/4) <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/utviklingsprosjekter/avsluttede-prosjekter/samdok/samdok-delprosjekt-privatarkiv>

2.1.5 Tilgjengeleggjering og digitalisering

Tilgjengeleggjering og digitalisering av arkiva er ei viktig oppgåve og satsingsområde for heile arkivsektoren. Slik sikrar ein at viktig dokumentasjon når dei som treng han, i tillegg til å sikre sjølve bevaringa av materialet mot materiell forvitring.

Arkivmateriale frå arkiv som er registrerte i Asta som er digitalisert, kan gjerast tilgjengelege på Digitalarkivet og/eller Arkivportalen. Digitalarkivet har òg opna for direkte langtidslagring og publisering av digitalt materiale i si løysingutan å gå via ein ekstern registreringsplattform.

Det finnst per 2024 eit mangfald av ulike løysingar for tilgjengeleggjering av digitalisert arkivmateriale. I 2020 vedtok Stortinget ei satsing på Digitalarkivet, drive av Arkivverket, som nasjonal felleløyning for bevaring og tilgjengeleggjering av arkiv. I realiteten vert arkivmateriale registrert og gjort tilgjengeleg både i eigne interne løysingar per arkivinstitusjon, på DigitaltMuseum, i Arkivportalen med meir.

Transkribering av handskrift og lyd er viktige tiltak for tilgjengeleggjering av arkivmateriale for publikum.

2.1.6 Heilskapleg og samordna samlingsutvikling

I museumsmeldinga frå 2021 blir det peikt på at det er viktig å leggje til rette for samordna samlingsutvikling nasjonalt. Museumsmeldinga legg politiske føringar for at musea skal leggje til rette for planlagd og samordna samlingsutvikling, med særleg vekt på mangfald og representativitet både lokalt, regionalt og nasjonalt. Det er venta at musea tek omsyn til at samlingsutviklinga skal vere berekraftig, med tanke på tilgjengelege ressursar økonomisk, menneskeleg og bevaringsmessig.

Museumsmeldinga legg opp til at musea skal drive aktiv samhandling gjennom samarbeid, nettverk og godt samspel mellom dei tre sektorane arkiv, bibliotek og museum. Her blir det òg trekt fram at det i framtida kan vere behov for å drøfte nye løysingar for samarbeid mellom museum,

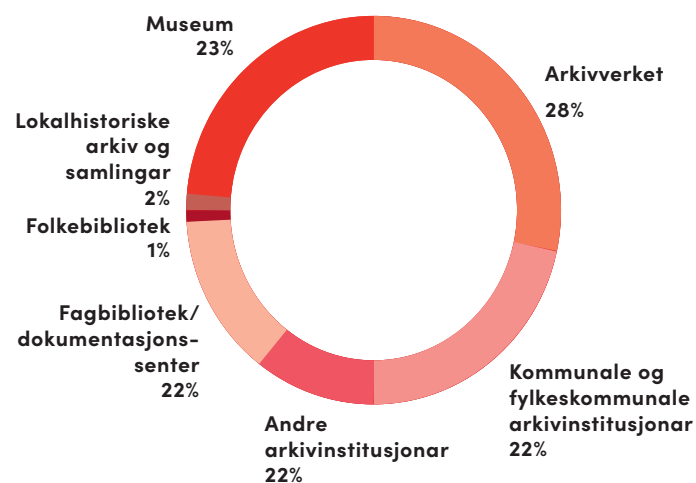
Arkivverket, andre arkivinstitusjonar og Nasjonalbiblioteket. Også arkivlovutvalet løftar fram at det er naudsynt med eit samspel mellom ulike aktørar for å få til ein heilskapleg samfunnsdokumentasjon, der også museum og bibliotek høyrer med i samspelet.

2.1.7 Nokre tal for privatarkiv

Arkivstatistikken for 2023 viser at fordelinga av privatarkivbestanden mellom typar bevaringsinstitusjonar fordelar seg i hyllemeter med 28 % hos Arkivverket, 23 % hos museum, 22 % hos kommunale og fylkeskommunale arkivinstitusjonar, 17 % hos bibliotek og lokalhistoriske arkiv og 10 % hos andre arkivinstitusjonar. 31 % av arkiva målt i hyllemeter er ikkje ordna.

Målt i *antal arkiv* er musea den største sektoren som bevarer privatarkiv, med om lag to tredjedelar av privatarkiva. I snitt har bibliotek og museum mange mindre privatarkiv, medan arkivinstitusjonane i stor grad tek vare på større arkiv.

Fordeling av privatarkiv etter institusjonstype målt i hyllemeter i 2023

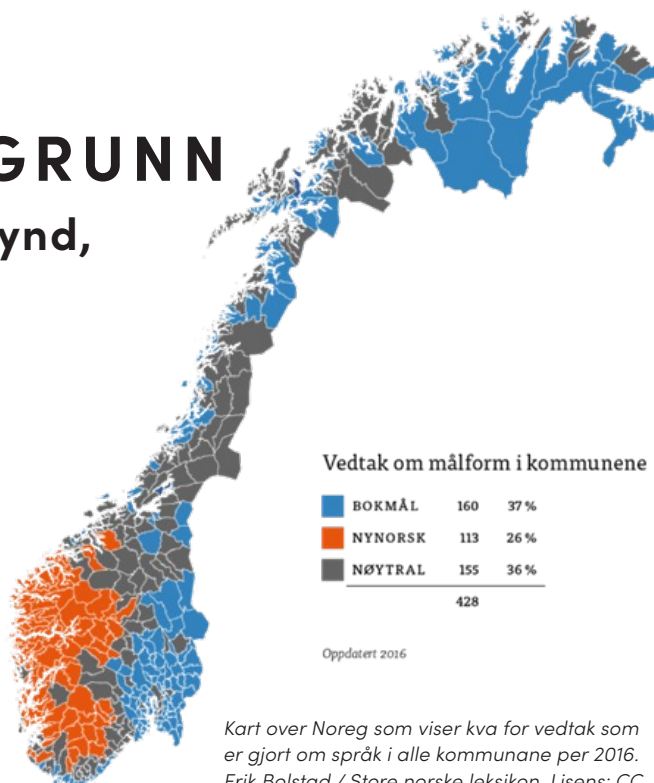
Graf: Fordeling av privatarkivbestand etter institusjonstype i hyllemeter per 2023. Kjelde: «Statistikk for Arkivinstitusjonar og arkiv i bibliotek og museum 2023», Arkivverket.

Digitalisering og digital tilgjengeleggjering av arkivmateriale er eit viktig satsingsområde for heile ABM-sektoren. Foto: André Hustoft Nesheim.

3 NYNORSK: UTBREIING OG BAKGRUNN

3.1 Eit norsk språk: Frå idé til røynd, frå tale til skrift

Ser vi på kart over kor nynorsk er opplæringspråk i skulen og administrasjonsspråk i kommunane, er det lett å tenkje at ein bevaringsplan for nynorskarkiv er noko som først og fremst bør handle om arkiv frå områda der nynorsk er mest utbreidd i bruk i dag. Det er òg nærliggjande å tenkje at nynorsk skriftkultur primært er relevant når ein omtalar aktørar innan samfunnsområde der nynorsk står sterkast, slik som til dømes innan skjønnlitteratur, offentleg forvaltning og lokaljournalistikk. Dessutan er det lett å tenkje at den nynorske historia ikkje er eldre enn føregangspersonar som Ivar Aasen (1813–1896) eller Hulda Garborg (1862–1934).

Kart over Noreg som viser kva for vedtåk som er gjort om språk i alle kommunane per 2016. Erik Bolstad / Store norske leksikon. Lisens: CC BY SA 3.0

Plakat frå Det norske Skuespillerselskab si oppsetjing av Hulda Garborg sitt stykke «Rationelt Fjøsstell» i 1904. Foto: Nasjonalbiblioteket. Falle i det fri.

Ideen om eit eige norsk språk, framveksten av nynorsk, bruken av nynorsk, og den politisk-kulturelle rørsla som har arbeidd for språket, ofte omtala som målrørsla, er i realiteten eit mykje vidare tema enn som så. Nynorsk skriftkultur rører ved heile Noreg, det norske samfunnet og omfattar ein lengre tidsperiode enn levedagane til Ivar Aasen og fram til 2020-talet. Nynorsk er og har vore i bruk i eit mykje større geografisk område og på mange fleire samfunnsområde enn der språket står som sterkast i dag.

Ein viktig del av den historiske bakgrunnen for framveksten av nynorsk, er at dansk tok over som skrift- og styringsspråk i Noreg i dansketida. Før dette hadde gamalnorsk vore det dominerande skriftspråket. Språkskiftet tok til ved innføringa av Kalmarunionen mellom Danmark, Sverige og Noreg på slutten av 1300-talet. Stillinga til dansk vart styrkt då Noreg som stat mista den sjølvstendige stillinga si ved reformasjonen i 1536, etter at bibelen på dansk vart teken i bruk i kyrkjene etter 1550 og innføringa av kristendomsopplæring på dansk som følgde med innføringa av tvungen konfirmasjon i 1736. Det gamalnorske skriftspråket heldt seg lengst i lovverket, fram til Magnus Lagabøtes landslov vart erstatta av Christian den fjerdes Norske Lov i 1604.

Språksituasjonen i Noreg var såleis todelt: Alle som kunne lese og skrive i Noreg – som etter innføringa av tvungen konfirmasjon gjaldt stadig fleire – las og skreiv dansk som i Danmark. Det norske språket levde på same tid vidare som det dominerande talespråket i Noreg. Samstundes tala embetsmenn i Noreg i stadig større grad dansk, og samar, kvenar, skogfinnar og andre minoritetar nytta sine eigne språk i daglegtale.

Det fanst òg spreidde forsøk på å dokumentere og dikte på norsk i dansketida. Eit tidleg døme er Christen Jensøn sin *Den norske Dictionarium eller Glosebog* (1646), med om lag tusen oppslagsord frå Sunnfjord. Dette vert rekna som den eldste norske trykksaka på ei norsk dialekt. Året etter vart «Rabnabrydlaup i Kråkelund» gitt ut på Sotra-mål i København som ein del av *Tvende lystige norske Viser* (1647), som vart den første trykte visa på ei norsk dialekt. Dette er tidlege døme på den omfattande skrive- og forteljekulturen i Noreg, med skrivande miljø i både by og bygd. Sivert Aarflot (1759–1817) sitt arbeid i Volda syner at skrivande på bygdene også bygde skriftkulturelle institusjonar, slik som det første folkebiblioteket på landsbygda (1797), det første prenteverket på landsbygda (1809) og den første avisa på landsbygda med Norsk Landboeblad (1810).

Desse døma syner at også tida før Ivar Aasen er relevant for å forstå den nynorske skriftkulturen.

Det nynorske skriftspråket vart først utforma av Ivar Aasen med grammatikkar (1848, 1864) og ordbøker (1850, 1873), etter dei mange reisene hans der han dokumenterte dei norske dialektane. Han såg både samanhengar mellom dei ulike dialektane i Noreg og koplingar til det gamalnorske skriftspråket, som hadde gått tapt i mellomalderen. Fleire andre aktørar arbeidde òg for det same målet som Aasen, både før, samtidig og etter hans tid.

Det nye språket nynorsk vart formelt likestilt med dansk ved jamstillingsvedtaket i 1885. Nynorsk vart lov å velje som opplæringspråk i skulen i 1892, og frå 1932 kunne kommunane velje kva for eit av dei to norske språka staten skulle bruke i møte med dei. Sidan då har nynorsk vore eit nasjonalt språk, bygd på dialekter frå heile Noreg. Språket har både nasjonale institusjonar, ei sterk stilling innan det offentlege Noreg, og eit sterkt institusjonelt fotfeste lokalt og regionalt i fleire delar av landet.

Framveksten av nynorsk kan skildrast gjennom fire tidsfasar med ulike mål⁹:

1. **Etablering**, med mål om å stable på beina institusjonar og syne at språket bygde på dei norske dialektene.
2. **Utskiljing**, med mål om å syne språkleg og kulturell avstand til den då dansk-språklege skriftkulturen.
3. **Integrering**, med mål om å gje nynorsk ein sjølvstøtt plass i samfunnet.
4. **Allminneleggjering** av nynorsk i bruk.

Tidsfasane for dei ulike samfunnsområda varierer. For til dømes nynorsk i media har det i tidlegare forskning vore sett opp tidsperiodane 1858–1904 for etableringsfasen, 1904–1945 for utskiljingsfasen, 1945–1972 for integreringsfasen og 1972–2010 for allminneleggjeringfasen.¹⁰

Forkjemparane for nynorsk har nytta ulike strategiar innan ulike samfunnsområde, særleg *integrering* og *utskiljing*.¹¹ Til dømes vart nynorsk integrert i skulane, kyrkjene og offentleg administrasjon, medan det gjekk føre seg ei utskiljing ved etablering av eigne private nynorske kulturinstitusjonar for å styrkje språket. Samspelet mellom ulike aktørar og institusjonar har vore avgjerande for framveksten og styrking av nynorsk. Dette gjeld mellom annan innanfor litteraturfeltet, der fleire enn berre forfattaren og lesaren er sentrale aktørar i bindeleddet mellom desse. Her finn ein både institusjonar og frivillige lag som til dømes arbeider med formidling av nynorsk litteratur.

Kjennskap til den nynorske historia, tidsfasane og strategiane skildra ovanfor er viktig for å kunne arbeide med privatarkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur.

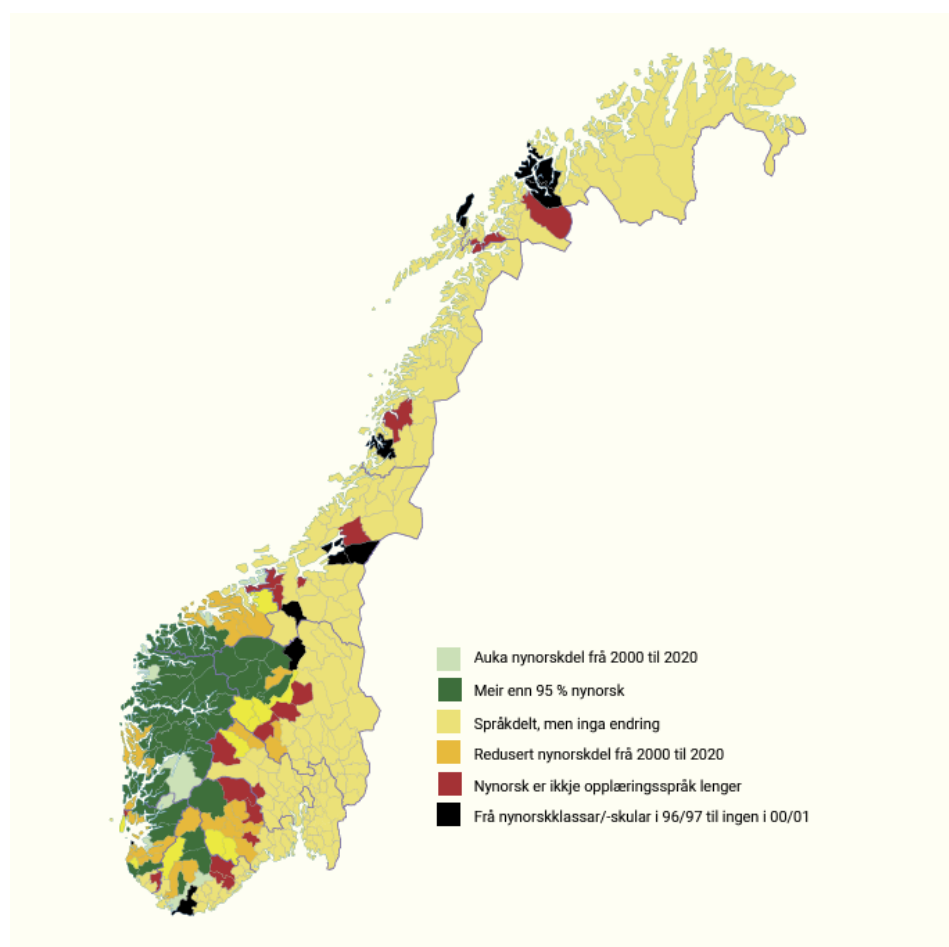
3.2 Geografisk utbreiing for nynorsk

Nynorsk står i dag sterkast på Vestlandet, i dalføre på Sør- og Austlandet og i tilgrensande område. Her er nynorsk opplæringspråk og lokalt administrasjonsspråk i kommunane og fylkeskommunane. Nynorsk har i tillegg vore nytta som eit lokalt språk i eit mykje større område – frå Kvæningen i nord til Lindesnes i sør.

Alt etter kor sterkt nynorsk står i lokalsamfunna, vert ulike område ofte omtala som høvesvis *kjerneområde* eller *randsoner*, særleg når det gjeld nynorsk i skulen. I «Rapport om språkbytte» vert 'kjerneområde' definert som «område, regionar eller kommunar der minst 80 % av elevane i skulen har nynorsk som hovudmål, og der minst 80 % av elevane held på nynorsk gjennom grunnskulen», medan 'randsonene' vert definert som «grenseområde for nynorsk der språket tid-

legare har stått sterkt, men der det no er eit særleg stort press frå bokmål»¹². Dessutan kan vi snakke om *tidlegare nynorskområde*, der nynorsk tidlegare har vore opplæringspråk og administrasjonsspråk. I desse områda vert nynorsk somme stader framleis nytta i kyrkja og i kulturinstitusjonar, slik som hjå museum.

Dei mange tusen folkerøystingane og politiske debattane som har oppstått om språk i skulane, kyrkjene og kommunane, har gått føre seg i eit endå vidare område enn dei der nynorsk fekk fotfeste. Peder Hovdan (1874–1965) sitt *Arkiv for norsk målreising* dokumenterer delar av denne historia. Betre oversikt over relevante privatarkiv om dette temaet kan auke kunnskapen om mellom anna språkstrid i område der nynorsk står mindre sterkt i dag.

Kart som syner nynorsk som opplæringspråk i grunnskulen frå 2000/2001 til 2019/2020. Også kommunar der det var nynorskklassar/-skular i 1996/1997, men ikkje i 2000/2001, er tekne med. Henta frå «Rapport om språkbytte 2022» av Språkrådet.

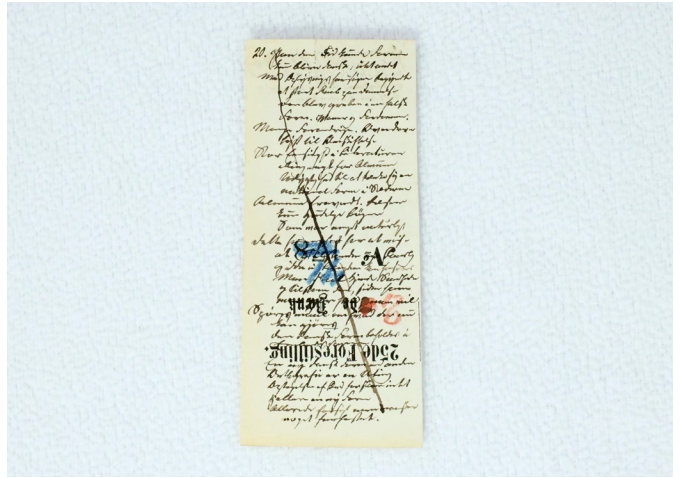
⁹ Mellom anna i Språkfakta 2020 (Grepstad, 2020, s. 74)

¹⁰ *Avisene som utvida Noreg. Nynorskpressa 1850 –2010.* (Grepstad, 2010)

¹¹ *Den nynorske litteraturen 1848–2018*, nynorsk.no (lesedato 13.11.2024)

¹² «Rapport om språkbytte», Språkrådet, 2022, s. 7–8

Nynorsk er meir enn geografi, språkvedtak og historia si; det er eit språk som vert nytta av enkeltpersonar i heile landet. Skattemeldingstala syner at det finst nynorskbrukarar i alle kommunar, og dei over 1400 forfattarane som har debutert med bøker på nynorsk sidan 1857, kjem frå heile Noreg. Mange av dei viktigaste private institusjonane for nynorsk har dessutan hatt tilhald i til dømes Oslo, og det har vore gjeve ut blad og aviser på nynorsk i kommunar som Vadsø (Finnmarkingen, 1875), Grimstad (m.a. Nordmannen, 1888–1891) og Røros (Breiblakk, 1909–1920), der ein i dag møter lite nynorsk.

Fragment med notat av Ivar Aasen, funne i boksamlinga hans. Dette er små brotstykke av det ein kan kalle Aasen sitt arkiv, men som har vore gøymt mellom to boksider i bokhylla hans i over hundre år etter hans død. Foto: Nynorsk kultursentrum.

275 Fylke: Møre (Nordmør)

Kyrkjor	Nær teke i bruk og røyrtetal:			Herad	Municipal	Herad nr.	Nær teke i bruk o.m.
	Nåre	Norsk Tekst	Norsk Skolebok				
Edøy	1892			Edøy	93	97	

[Handwritten notes in Nynorsk follow, including dates like 1892 and 1893, and names like Edøy.]

276 Fylke: Møre (Nordmør)

Kyrkjor	Nær teke i bruk og røyrtetal:			Herad	Municipal	Herad nr.	Nær teke i bruk o.m.
	Nåre	Norsk Tekst	Norsk Skolebok				
<p>Brattvåg skolestyre går over til nynorsk.</p> <p>Jannvækt under evrøystinga i kretsane</p> <p>Men skolestyret går vedtak for evrøysting med 11 røyst.</p> <p>Møte i Brattvåg skolestyret 21. mai 1920.</p> <p>Det er nemnd det er end i nynorsk som vi ikkje brukar på skule. Dette er sett nok, men for mange alle er det i bokstaver.</p> <p>Herad: Brattvåg skolestyret er nemnd det er end i nynorsk som vi ikkje brukar på skule. Dette er sett nok, men for mange alle er det i bokstaver.</p>							

I denne protokollen dokumenterte Peder Hovdan utbreiinga av nynorsk på mange samfunnsområde. Arkivet inneheld mellom anna avisutklipp, brev og notat. Foto: Nynorsk kultursentrum.

3.3 Nynorsk i bruk innan alle samfunnsområde

Nynorsk står i dag sterkt i det offentlege og i kulturelle høve, som i offentleg forvaltning, i aviser, ved teatera, i kyrkja og i skjønnlitteraturen. Språket står derimot svakt i kommersielle samanhengar, i digitale tilbod, i det private arbeidslivet og i faglitteratur.

I eit arbeid med nynorske privatarkiv er det viktig å ikkje berre sjå etter privatarkiv etter institusjonar med lang levetid, eller som har arbeidd innan felt der nynorsk i dag har solid fotfeste. For å dokumentere nynorskhistoria kan vi heller ikkje berre ta vare på arkiv etter dei forsøka som har *lukkast*. Det finnst fleire dømme på forsøk på å styrkje nynorsk sin posisjon som anten ikkje har fungert, som har fått kort levetid, eller som berre har hatt ei rolle å spele på eit spesifikt tidspunkt. Vi kjem sjølv sagt ikkje utanom viktige institusjonar som framleis er i levande verke, som forlaget Det Norske Samlaget (1868–), språkorganisasjonen Noregs Mållag (1906–) og riksavisa *Dag og Tid* (1962–). Like viktig er det å bevare arkiva etter nedlagde nynorsktiltak som Barnebokklubben Blåmann (2001–2012) og plateselskapet På Norsk L/L (1982–1988), som i større grad risikerer å gå ut av tida saman med minna om føretaka dei ein gong høyrde til.

I arbeidet med privatarkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur, er det viktig med vidsyn: Nynorsk er ikkje berre eit tema i dei typiske nynorskområda. Nynorsk skriftkultur femnar vidare enn dei samfunnsområda der nynorsk språk står sterkt og nynorskhistoria har røter som går lenger tilbake enn til tida då Ivar Aasen gjorde sitt arbeid. Sameis er ikkje forteljinga om nynorsk noko som berre høyrer den fjerne fortida til. Den er ein av mange trådar i forteljinga om det moderne Noreg som held fram i dag. Desse perspektiva er viktige å ta med i det vidare arbeidet med å bevare arkiv frå ulike nynorskaktørar, som samla og kvar for seg bidreg med forteljingar om og dokumentasjonen av den nynorske skriftkulturen.

Døme på ulike nynorske vinylplater, mellom anna gitt ut av det nynorske plateselskapet På Norsk L/L. Plater som dette har vore eit viktig medium for å spreie den nynorske songskatten.

Foto: Arild Torvund Olsen.

4 KARTLEGGING OG BESTANDS-ANALYSE AV NYNORSKARKIV

4.1 Gjennomføring av kartlegginga

Kartlegginga og bestandsanalyse vart gjennomført i 2023 og 2024. Kartlegginga har vore todelt: Det vart både sendt ut kartleggingsskjema til ei rekkje organisasjonar, verksemder, institusjonar – både ABM-institusjonar og nynorskinstitusjonar – og til privatpersonar, og det vart gjennomført eit eige kartleggingsarbeid i Arkivportalen.

I tillegg til å kartleggje bevarte arkiv, ønskte vi også å få innspel om arkiv som eksisterer hos bedrifter, organisasjonar og privatpersonar som ikkje er samla inn og bevarte ved ein bevaringsinstitusjon. Samla gav dette oss også ei grovoversikt over hola som må tettast på vegen mot målet om ein heilskapleg samfunnsdokumentasjon av nynorsk skriftkultur.

Denne kartlegginga kan samstundes ikkje bli nytta blindt som ei fullstendig oversikt over alle nynorskarkiv, då ulike faktorar kan ha påverka kor vidt arkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur faktisk er fanga opp i denne kartlegginga eller ikkje. Målet med kartlegginga har som sagt vore å få eit første *overblikk* over situasjonen for nynorskarkiv, både når det gjeld kva som er bevart og ikkje.

Gjennom innsende svar i kartlegginga og eiga kartlegging, enda vi i første omgang opp med opplysingar om rundt 1700 bevarte arkiv. Etter å ha fjerna duplikat og irrelevante funn, sit vi att med om lag 600 bevarte arkiv som er knytte til nynorsk skriftkultur.

I analysen etter kartlegginga har vi konsentrert oss primært om kva og kor mange arkiv som er bevarte. Det er samla inn ytterår for arkiva der dette er kjent, i tillegg til omfang (hyllemeter) for ein del arkiv. Samanliknar ein ytteråra for arkiva med opplysingar som stiftelsesår og liknande for den aktuelle arkivskaparen, kan dette gi oss ein peikepinn på i kor stor grad arkiva kan seiast å vere komplett bevarte eller ikkje. Ein slik uttømmende og komplett analyse er det derimot ikkje mogleg å gjennomføre i ei nasjonal kartlegging med dette omfanget av ulike arkivskaparar. Opplysingane som er avdekte i denne kartlegging vil derimot vere til hjelp i det vidare arbeidet med nynorskarkiv, jamfør tiltaka på lista.

4.2 Avgrensingar og feilkjelder

Kartlegginga har vore avgrensa til å i hovudsak omfatte arkiv på arkivnivå, og dermed ikkje underdelar av arkiv på serie-, stykke- eller mappenivå. Her vil det førekome enkelte unntak. Det vil dermed vere bevaringsverdig dokumentasjon av nynorsk skriftkultur som berre utgjør delar av eit heilt arkiv, og som dermed ikkje blir fanga opp i denne kartlegginga. Avgrensinga er gjort på bakgrunn av tilgjenge av ressursar og tid som har lege til grunn for arbeidet med denne planen. Ei kartlegging av relevante arkiv på alle nivå ville gjort både kartlegginga og analysearbeidet langt meir omfattande.

Det kan også finnast bevarte arkiv hos bevaringsinstitusjonar som ikkje er fanga opp i kartlegginga på grunn av metode og bruk av databasar. Arkiva som blir omtala vidare i planen er i all hovudsak anten kartlagde gjennom at institusjonen har meldt inn arkiva som dei meiner er relevante for nynorsk skriftkultur, gjennom svar i det utsendte kartleggingskjemaet, eller gjennom vår eiga kartlegging i Arkivportalen. Arkiv frå institusjonar som ikkje har svart på kartlegginga og som heller ikkje har arkiva sine registrerte og gjort tilgjengelege via Arkivportalen, er dermed ikkje fanga opp i dette kartleggingsarbeidet. Ved utsending av kartleggingskjemaet tipsa vi mottakarane som har arkiva sine registrerte i ein

arkivdatabase om å gjere søk på ord som 'nynorsk', 'mållag', 'målsak', 'målrørsla', 'ungdomslag', 'landsmål' og 'frilynde', i tillegg til å gjere ein manuell gjennomgang for å finne arkiv som ikkje er nemnde med desse konkrete orda knytte til seg i deira individuelle arkivdata. Fleire har svart med å lenkje til Arkivportalen med søkeresultata for desse orda i deira eigen arkivbase. Fleire av desse søkjeorda gir overlappende søkeresultat, noko som fører til duplikat i søkjetreffa. Same problemstilling dukka raskt opp i vår eiga kartlegging i Arkivportalen. I tillegg gir nokre av desse søkjeorda òg treff på irrelevante arkiv i denne samanheng, slik som ungdomslag som ikkje er eller har vore knytte til målrørsla, til dømes arbeidarrørsla sine ungdomslag eller kristelege ungdomslag. Vi har så langt som råd forsøkt å sortere vekk desse treffa, men feil kan førekome.

Ved eksport av vår eiga kartlegging i Arkivportalen, vart det oppdaga manglande registrerte opplysingar om geografisk tilhørsle for fleire av arkiva. På grunn av mengda arkiv dette gjeld og rammene for arbeidet, har vi her i stor grad tatt utgangspunkt i at arkiva er knytte til det fylket som bevaringsinstitusjonen er lokalisert i, og ut frå dette manuelt ført inn geografisk tilknytning der opplysinga mangla. Å plassere arkiva geografisk på denne måten kan

Søkeord	FRITEKSTSØK			SØK I ARKIVNAMN		
	Arkiv	Serie	Stykke	Arkiv	Serie	Stykke
Nynorsk	16	13	86	5	8	60
Landsmål	4	2	28	0	2	21
Ungdomslag	499	66	324	464	38	246
Ungdomssamlag	2	0	6	1	0	4
Mållag	107	18	113	94	13	94
Målsak	2	3	17	0	2	14
Målrørsla	0	0	0	0	0	0
Målrørsla	0	0	0	0	0	0

Tabell: Statistikk frå søk i Arkivportalen 27.6.2024. Tabellen viser tal på søkjetreff på utvalde søkjeord, både som fritekstsøk og søk på arkivnamn.

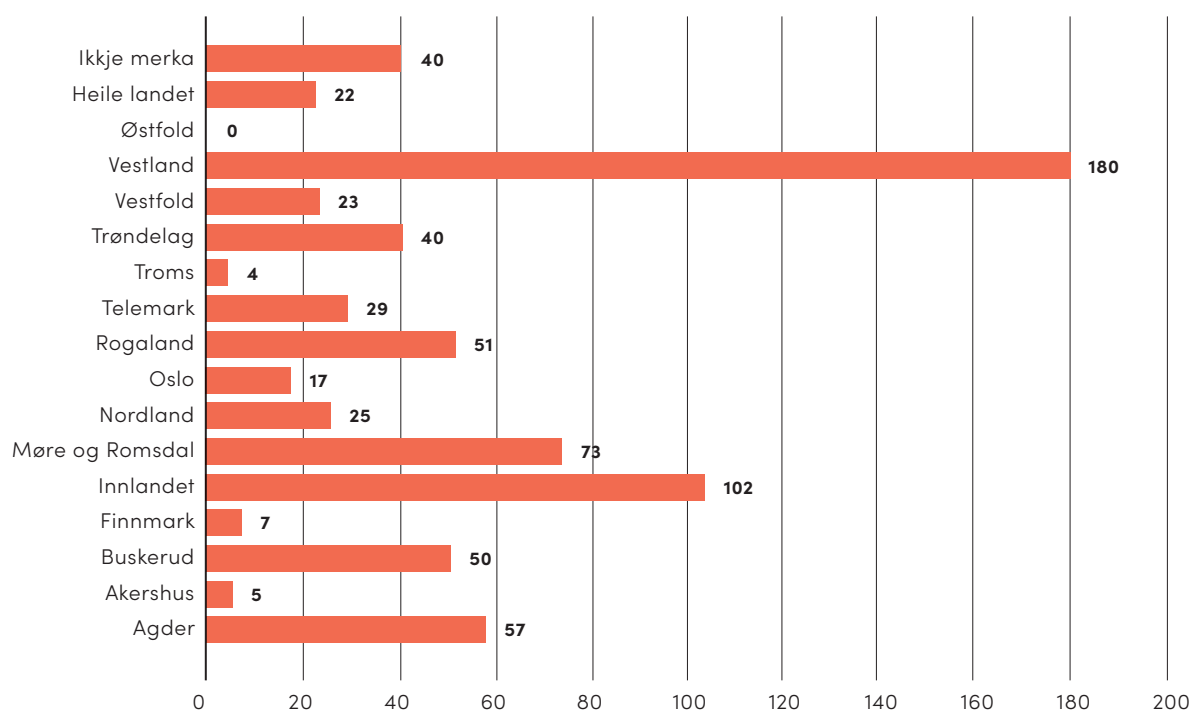
sjølvsagt gi feilinformasjon. For arkiv som er bevarte hos nasjonale bevaringsinstitusjonar og som manglar geografisk tilhørsle, har vi gjort ei blanding av manuell gjennomgang av kvart enkelt arkiv, i tillegg til å ha plassert ein del av dei i ein kategori med arkiv utan spesifikke stadstilknytingar. Arkiv som dekkjer heile landet, til dømes sentrallaget av ein organisasjon eller ein landsomfattande institusjon, er lagt i ein eigen geografi-kategori, kalla «Heile landet».

Ei anna feilkjelde som kan gi misvisande utslag statistisk, spesielt når det gjeld kategorien 'organisasjonar' fordelt per fylke, er at arkiv kan vere samla inn og/eller registrerte på ulike måtar i Asta. Eit lokallag av eit ungdomslag eller mål-lag ligg som oftast som ei eiga arkiveining, men i nokre tilfelle er lokallag registrerte som delar av eit arkiv for region- eller fylkeslaget. Ved kvantitativ teljing, der vi berre tel arkiv-nivå, er alle desse lokallaga berre talde som eitt samla arkiv.

Arkiv som ikkje er omfatta i kartlegginga, er arkiv som ikkje er melde inn eller har blitt fanga opp i kartlegginga, og som

- ikkje er registrerte i systemet Asta og lagt ut på Arkivportalen, anten fordi dei er registrerte i eit anna system, eller fordi ikkje er ordna og registrert i det heile
- ikkje er funne i Arkivportalen ut frå eit utval søkjeord

Kartlegging av bevarte nynorskarkiv: antal etter fylke

Graf: Bevarte nynorskarkiv som er kartlagt etter fylke, alle typar arkiv.

4.3 Kategorisering og inndeling

Ved utsending av kartleggings skjemaet vart mottakarane bedne om å kategorisere arkiva dei melde inn etter følgjande kategoriar: Bedrift, institusjon, organisasjon, samling, legat og person. For personarkiv vart dei òg bedne om å opplyse om kjønn på arkivskapar.

I Arkivverkets bevaringsplan (2020) er samfunnet delt inn i 27 samfunnsområde. Denne kategoriseringa er delvis basert på kategoriseringa i SSBs næringsgruppering (NÆRING/SN2007/NACE) og den internasjonale standarden for kategorisering av frivillige organisasjonar, ICNPO. Samisk bevaringsplan (2024), som er bygd opp over same mal og metode som Arkivverkets bevaringsplan, nyttar i stor grad også denne inndelinga i samfunnsområde, i tillegg til sær-egne samiske kategoriar.

Vi har i denne planen valt å dele inn arkiva etter kategoriane organisasjon, bedrift, institusjon, samling, legat eller person. Sjølv om nynorsk er ein del av dei fleste samfunnsområde både historisk og i samtida, fann vi det meir praktisk å dele inn arkiva etter type arkivskapar. Bruk av næringskategoriane ville ført til ei framstilling med få arkiv på mange av samfunnsområda, og svært mange arkiv fordelt på eit avgrensa tal samfunnsområde. Vi fann òg at mange av arkiva vi kartla i Arkivportalen mangla nærings- eller organisasjonskategoriar, og at det ville ha blitt eit omfattande arbeid å finkategorisere funna etter samfunnsområde.

Sjølv med få kategoriar, er det ikkje i alle tilfelle like enkelt å plassere arkiva etter kategori. Ofte skilr kategoriar over i kvarandre. Til dømes kan eit ungdomslag ha starta ei kaffistove, som delar av driftsperioden var ein del av organisasjonsdrifta, men som etter kvart vart ei eiga bedrift. Kategoriane er derfor ikkje absolutte. Kategorien 'samling' er arkivsamlingar om er samla inn for å dokumentere ei hending eller eit emne, og som samstundes ikkje ein del av den ordinære verksemda til arkivskaparen. Kategorien 'bedrift' er verksemdar som driv med sal, uavhengig om det er kommersielt eller ikkje. Kategorien 'institusjon' er ei konkret eining som ivaretek ulike samfunnsoppgåver. Kategorien 'organisasjon' er synonymt med lag og foreiningar, og er ei sjølvstendig eining med medlemmer.

4.4 Bestandsanalyse

4.4.1 Hovudfunn

Hovudfunn i kartlegginga av bevarte arkiv knytt til nynorsk skriftkultur viser at det i stor grad er bevart arkiv etter ungdomslag og mållag, og privatpersonar som har gjort ein innsats for nynorsk skriftkultur, i tillegg til forfattarar.

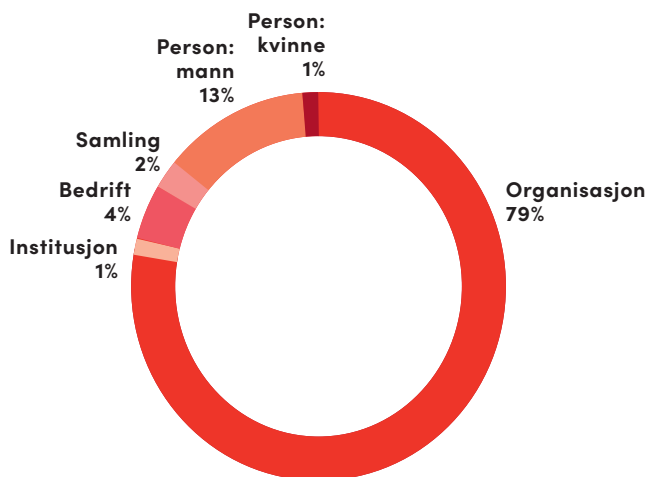
Av dei bevarte arkivførekomstane vi har kartlagt er om lag 79 % organisasjonsarkiv, der ungdomslag og mållag dominerer. Det er òg bevart flest ungdomslags- og mållagsarkiv i fylke der nynorsk står sterkt i dag. Blant ungdomslag og mållag dominerer førstnemnde, der om lag 70 % av bevarte nynorskarkiv av typen organisasjon er arkiv etter ungdomslag, medan om lag 20 % er etter mållag.

Det er her viktig å understreke at feilkjeldene kan vere fleire. Blant anna er 'ungdomslag' og 'mållag' omgrep vi brukte som søkjeord ved eiga kartlegging via Arkivportalen, og

blant orda vi tipsa andre om å bruke ved søk i deira eigne databasar. Desse søkjeorda gir mange søkjetreff, både i fritekstsøk og i søk på arkivnamn i Arkivportalen. Når ein talar om arkiv knytt til nynorsk skriftkultur, er det også arkiv etter ungdomslag og mållag ein gjerne tenkjer på først. Dermed vil arkiv av denne typen dominere.

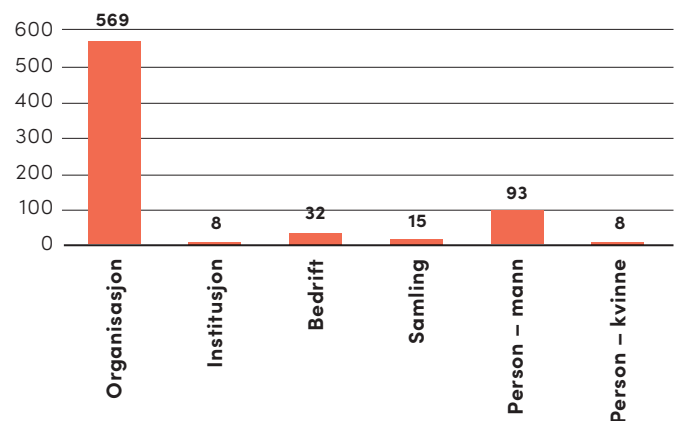
Her kan vi nemne ei anna stor utfordring vi har sett i kartleggingsarbeidet: atffinning av nynorskarkiv. Det finst mange arkiv etter privatpersonar, institusjonar, bedrifter og samlingar som ein ikkje vil finne ved ei slik kartlegging med mindre ein kjenner til verksemda eller personen frå før, då berre eit fåtal av desse er merka med emneord vi i stor grad har brukt i kartleggingsarbeidet. Betre synleggjering og atffinning av arkiv frå dette samfunnsområdet er eit viktig arbeid i planperioden. Dette er viktige verkemiddel for å gjere arkiva meir tilgjengelege, og for at folk skal kunne finne dei til bruk i forskning og anna.

Bevarte nynorskarkiv etter type i prosent

Graf: Bevarte nynorskarkiv som er kartlagt, fordelt etter type i prosent.

Bevarte nynorskarkiv etter type i antal

Graf: Antal bevarte nynorskarkiv som er kartlagt etter type.

4.4.2 Personarkiv

Arkiv etter personar utgjer den nest største kategorien i kartlegginga. Dette er personar som gjennom interesseområde, verv, forfattarskap eller anna har ei rolle i forteljinga om den nynorske skriftkulturen, anten på lokalt, regionalt eller nasjonalt nivå.

I kartlegginga fann vi flest bevarte personarkiv som kan knytast til nynorsk i Vestland, i tillegg til ein del som anten er av nasjonal art eller ikkje merka med geografisk tilhøyrse. Vi valde å dele kategorien personarkiv etter kjønn for å få eit bilete av kjønnsbalansen blant bevarte personarkiv. Ikkje uventa er arkiv etter kvinner sterkt underrepresentert. Under 10 % av bevarte personarkiv er etter kvinner, med ei fordeling på 93 arkiv etter menn og 8 arkiv etter kvinner.

Det å kategorisere personarkiv etter emnet nynorsk er ei øving som fordrar god kjennskap til både arkiva og nynorsk som felt, eller at det i arkivomtalen på Arkivportalen er brukt ord som «nynorsk» eller «målsak», slik at det blir fanga opp gjennom søka vi har gjort sjølve. Arkiva etter personar som er interessante ut frå eit nynorskperspektiv, kan vere bevarte av fleire andre grunnar, ikkje nødvendigvis primært på grunn av innsatsen deira i til dømes målrørsla. Dermed er det minst sjanse for at arkiv i denne kategorien er fanga opp gjennom kartlegginga. Av same grunn er det vanskeleg å gjere ei vurdering av deknings- og bevaringsgraden i denne kategorien.

Når det gjeld arkiv etter personar på lokalt og regionalt nivå er dette gjerne personar som har vore aktive og gjort ein særleg innsats i fleire organisasjonar og/eller på fleire samfunnsområde. Typisk er personar som har vore lærarar, lokalhistorikarar, skribentar, hatt verv i ungdomslag eller mållag, vore engasjerte i museumsdrift, Venstre-politikarar eller -sympatisørar.

Ei anna gruppering i denne kategorien er personar som har gjort ein spesiell innsats på særskilde område, gjennom leiar- eller styreverv, som vitenskapsperson eller på andre måtar gjennom sitt virke.

Ei tredje inndeling i kategorien er forfattarar som har markert seg nasjonalt.

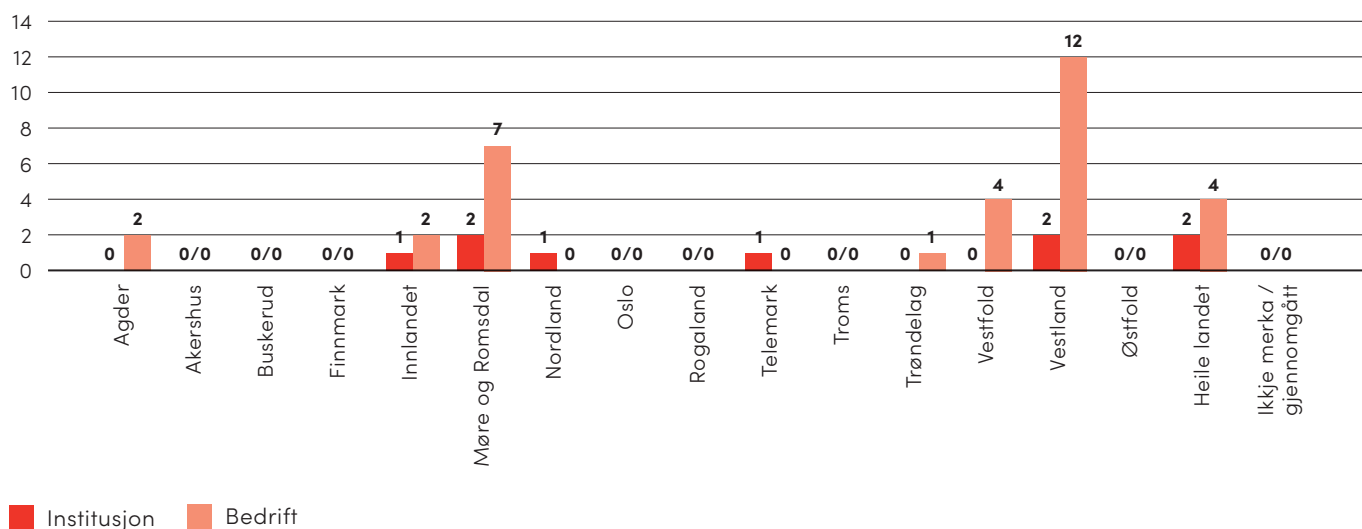
4.4.3 Institusjonar og bedrifter

Kartlegginga har fanga opp få arkiv etter bedrifter og institusjonar der nynorsk har spela ei spesiell rolle utover å vere bruksspråk. Berre åtte bevarte arkiv etter institusjonar og 32 bevarte arkiv etter bedrifter har kome fram i kartlegginga. Dette er i all hovudsak arkiv etter kaffistover og bondeheimar og aviser, i tillegg til nokre få språk- og kulturinstitusjonar og bedrifter.

Noko av forklaringa på at det er fanga opp få arkiv etter institusjonar og bedrifter er nok at desse ikkje er like lette å

fange opp gjennom søk på utvalde omgrep som organisasjonsarkiv. Kategoriane bedrifter og institusjonar er dermed sterkt underrepresentert. Dette gjeld òg blant anna innan område der nynorsk tradisjonelt har stått sterkt, som i aviser og innan skjønnlitteratur. Til dømes blir sjølve avisene og publikasjonane bevarte og tilgjengeleggjorte gjennom Nasjonalbiblioteket, men kartlegginga viser at arkiv etter avisredaksjonar og forlag og andre verksemdar har låg dekningsgrad blant bevarte arkiv.

Bevarte bedrifts- og institusjonsarkiv etter fylke

Graf: Bevarte bedrifts- og institusjonsarkiv knytt til nynorsk skriftkultur etter fylke som er kartlagde.

4.4 Samlingsarkiv

Det er i kartlegginga berre funne 15 arkiv som er plasserte i kategorien samling. Dette er typisk arkiv som er samla inn for å dokumentere ei hending eller eit emne utanfor arkivskaparens vanlege verksemd. Døme på dette er arkivet Nynorsk Salmebok, samla inn av Peter Hognestad.

4.4.5 Annan informasjon

Det er i kartlegginga ikkje gjort analysar av kor fullstendige dei enkelte arkiva er opp mot kunnskap om arkivskaparen, hyllemeter og ytterår. Dette er informasjon vi delvis har samla inn og kan bruke i det vidare arbeidet. Det er heller ikkje gjort noko vurdering av oppbevaringsforhold eller magasinplass.

5 BEVARINGSVURDERINGAR OG DOKUMENTASJONSMÅL

5.1 Innleiing

Norske arkivbevarande institusjonar kan ikkje ta vare på alt som er skapt av arkiv. Arkiva krev plass, og ein må også tenkje berekraftig utvikling for framtida – arkiva skal ikkje berre oppbevarast, men takast vare på, bli registrerte, gjort tilgjengelege og anna. Dette krev ressursar, og ein må gjere nokre val som gjer arbeidet realistisk, samstundes som det ikkje går på kostnad av ein heilskapleg samfunnsdokumentasjon. I dette kapitlet gjer vi greie for bevaringsvurderingar vidare, og kva dokumentasjonsmål vi skal jobbe etter.

5.2 Kvalitative bevaringskriterium

I ei kartlegging av dette omfanget er det ikkje mogleg å gjere ei vurdering ut frå innhaldet i materialet, og det har heller ikkje vore eit mål i ei slik kartlegging. I tråd med arkivfagleg praksis¹³ har vi lagt til grunn både funksjons- og innhaldsrelaterte bevaringskriterium, og har nytta ein kombinasjon av kvantitative og kvalitative kriterium i vurderingane, med vekt på sistnemnde.

Av kvalitative kriterium har vi særleg lagt vekt på:

- Viktige nynorskinstitusjonar og prioriterte aktørar
- Pionerverksemd
- Status: Arkiv etter verksemdar, organisasjonar og privatpersonar som har spela viktige roller eller som dokumenterer viktige hendingar
- Mangfald og mindretal
- Geografisk representativitet

5.3 Arkiv som ikkje er bevarte

I kartleggingsarbeidet sende vi som nemnt òg ut e-post til organisasjonar og ein del privatpersonar, der vi bad om å melde inn både bevarte og ikkje bevarte arkiv. Her er det kome inn informasjon om fleire arkiv som eksisterer, men som ikkje er bevarte hos ein arkivbevarande institusjon. Her varierer detaljane i opplysingane og ikkje minst omstenda rundt arkiva, og det blir derfor ikkje gått noko detaljert inn på desse i planen. Nærare undersøking av og kartlegging av desse arkiva blir ein del av tiltaka i planperioden.

¹³ Rapport frå Bevaringsutvalget 2002

5.4 Dokumentasjonsmål

5.4.1 Nynorske privatarkiv

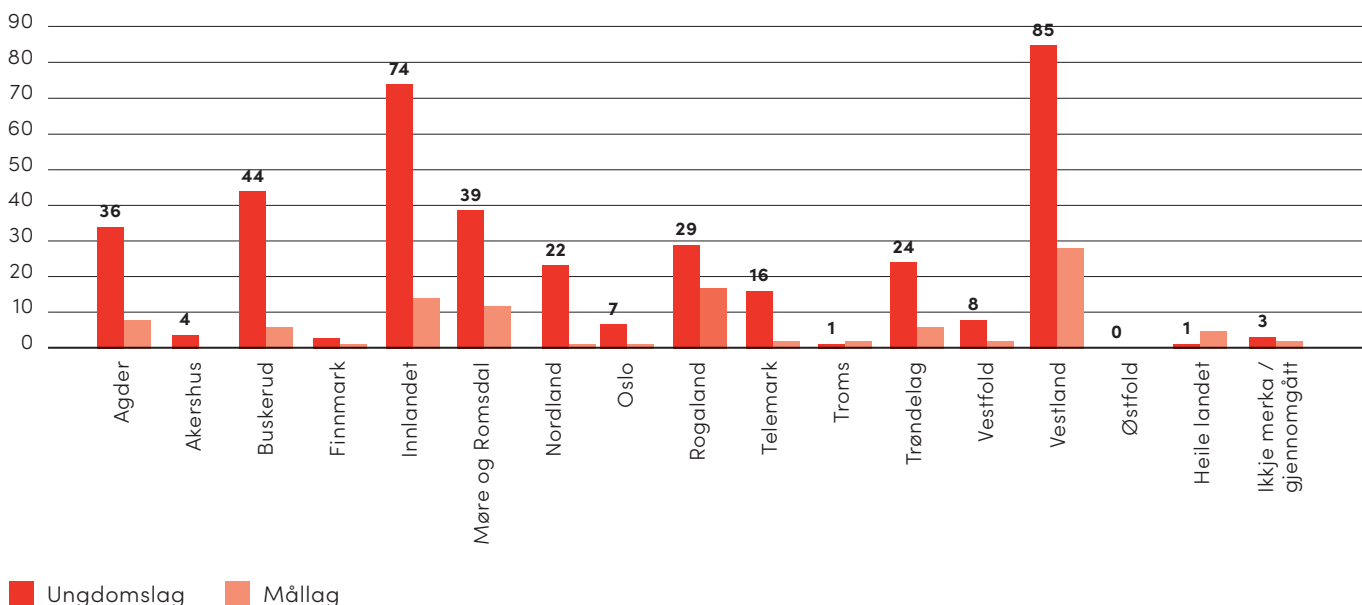
Som vist til i kapittel 3 om nynorsk i samfunnet, har institusjonalisering av nynorsk på ulike område vore viktig i historia om nynorsk skriftkultur. Denne institusjonaliseringa har skjedd i skulen, kyrkjene, kommunane og innanfor annan offentlig forvaltning som på arkivfeltet blir bevart gjennom andre bevaringsordningar. Men historiene om alle folkerøystingane, debattane, motstand og sigar blir òg fortalt frå andre perspektiv og med andre stemmer i andre arkiv. Her finn vi det store omgrepet privatarkiv. Samla skal desse arkiva kunne utfylle kvarandre og gi ulike inngangar og perspektiv til historia. Dette er arkiv frå organisasjonar, institusjonar, bedrifter, personar, samlingar og andre privatarkiv.

5.4.2 Organisasjonar

Kartlegginga viser at det er bevart mange arkiv etter mållag og ungdomslag. Her ser ein likevel store variasjonar når ein samanliknar fylka, som ikkje berre kan forklarast med kvar nynorsk har stått sterkt og svakare.

Av dei ca. 550 kartlagde organisasjonsarkiva, er det om lag 70 prosent som er ungdomslag og om lag 20 prosent som er mållag. Resten av organisasjonsarkiva er primært andre kulturlag, som arkiv etter leikarringar. Noregs Mållag hadde i 2023 187 lokal- og fylkeslag og om lag 15 700 medlemmer. Noregs Ungdomslag hadde i 2023 329 lokal- og fylkeslag og om lag 14 000 medlemmer. Historisk har Noregs

Bevarte ungdomslags- og mållagsarkiv etter fylke arkiva er tilknytte

Graf: Kartlagde ungdomslags- og mållagsarkiv etter fylke arkiva er tilknytte.

Bilete er teke i Bergen under Aksjon for språkleg rettferd i skulen i 1997. Aksjonen var eit samarbeid mellom Norsk Målungdom, Norsk Elevorganisasjon og Norsk Gymnasiast-samband, som arbeidde for retten til læremiddel på nynorsk. Henta frå arkivet til Norsk Målungdom. Fotograf: Ukjend. Eigar: Nynorsk kultursentrum.

Ungdomslag vore ein større organisasjon. Laget hadde i 1920 47 000 medlemmer, medan Noregs Mållag då hadde 8700 medlemmer.¹⁴

Arkiv etter mållag og ungdomslag gir samla ein brei representasjon av den nynorske skriftkulturen, i tillegg til å vere viktige lokalhistoriske kjelder. Det er derfor viktig at arkiva etter desse aktørane blir tekne vare på. Dette gjeld også nærskyldte organisasjonsarkiv og arkiv etter organisasjonar med tilknytning til eit mållag eller ungdomslag, til dømes

arkiv etter lagsblad (som i kartlegginga er kategoriserte som organisasjonsarkiv og ikkje bedrift). I Arkivverkets bevaringsplan står Noregs ungdomslag og Norges bygdeungdomslag som prioriterte aktørar som Arkivverket skal samle inn. Dette gjeld sentrallaga, men det er likeså viktig at arkiva etter lokal- og regionalaga blir bevarte.

¹⁴ Grepstad, 2020, tabell 19.1

5.4.3 Personarkiv

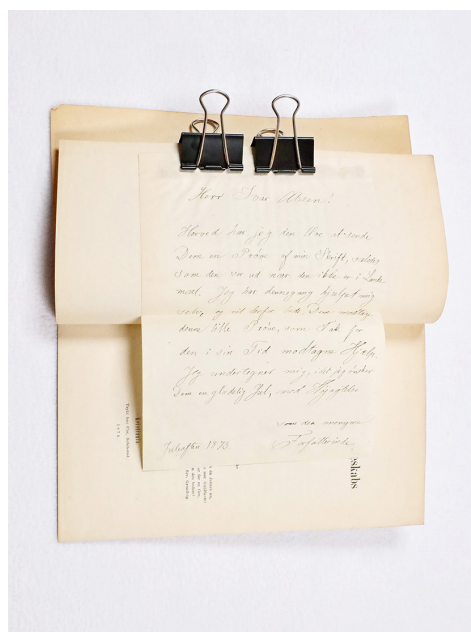
I 2021 gav forfatter og dramatiker Jon Fosse privatarkivet sitt til Nasjonalbiblioteket. Nasjonalbiblioteket har ansvar for bevaring av arkiv etter forfattarar og andre kulturpersonar.
Foto: Gorm K. Gaare / Nasjonalbiblioteket.

Å lage ei liste med namn på personar der eventuelle arkiv etter dei kan vere bevaringsverdige, er ikkje mogleg på alle nivå. Som vi har sett vil det også ofte vere samansette årsaker til at eit personarkiv blir vurdert som bevaringsverdig, spesielt på lokal- og regionalnivå.

I ei vurdering av kva personarkiv knytt til nynorsk skriftkultur som bør bli bevarte, kan det vere til hjelp å sjå på tidlegare utval som er gjort, i tillegg til anerkjenningar i form av prisar, heiders- og æresmedlemskap. Blant anna kan ei rettesnor vere å sjå på kven som har fått biografiar i leksikona Norsk Allkunnebok og Allkunne, i innførings- og oversynsverk som boka *Nynorsk litteraturhistorie*, tildelingar av heiders- og æresmedlemskap i sentrale nynorske organisasjonar som Noregs Mållag eller Det Norske Samlaget, eller tildeling av prisar som Årets nynorskbrukar.

På nasjonalt nivå bevarer Nasjonalbiblioteket arkiv etter forfattarar, kunstnarar, forskarar og andre kulturpersonar. Her kan det òg vere tilgrensande ansvarsområde mellom Nasjonalbiblioteket og institusjonar med spesielle bevaringsområde. Nasjonalbiblioteket tek òg vare på arkiv etter private institusjonar, bedrifter og foreiningar innan norsk kulturliv og akademisk.

I kategorien personarkiv blir den skeive kjønnsbalansen over kven og kva som er bevart ekstra synleg. Å sikre kjønnsbalanse og representativitet, med ekstra vekt på kvinneperspektivet og andre underrepresenterte mindretal, bør inngå som del av vurderingane av kva for nokre arkiv som skal takast vare på.

Brev frå kvinnesaks- og målkvinna Aasta Hansteen til Ivar Aasen, innlimt i boka Aasen fekk oversendt frå forfattaren ved utgjevinga i 1873.
Foto: Nynorsk kultursentrum.

5.4.4 Institusjonar og bedrifter

Arkiv i kategoriane bedrifter og institusjonar, her samla under overskrifta verksemdar, er sterkt underrepresentert i funna i kartlegginga. Årsaka til dette er truleg delt; fleire slike arkiv er truleg bevarte, men har ikkje blitt fanga opp i kartlegginga, i tillegg til at fleire bedrifter og institusjonar truleg allereie har gått tapt for ettertida.

I denne kategorien er det arkiv etter fleire bedrifter og institusjonar som bør bli bevarte, mellom anna arkiv etter avis- og forlagsverksemd og folkehøgskular. Det er også eit dokumentasjonsmål å bevare fleire arkiv etter sentrale nynorske bedrifter og institusjonar, og arkiv etter bedrifter og institusjonar som har hatt ein nynorskprofil som ein sentral del av verksemda si.

Foto av arbeidskvardagen på Gildevangen kaffistove.
Fotograf: Esther Langberg. Eigar: Oslo Museum. Falle i det fri.

Plakat for Nynorsk Vikeblad. Illustratør: Arne Wald.
Eigar: Nasjonalbiblioteket. Lisens: CC BY-NC-ND.

Første nynorske billegserien
WILLIAM SHAKESPEARE
SKODESPEL
I norsk umskrift ved Henrik Rytter

10 band, umlag 2500 sidar.
Hefta kr. 2.50 for bandet
Innb. " 4.20 —
Eit band kvar sjette vike.
Alt ferdigt 1933.

Det norske samlaget.

Reklameplakat for den «første nynorske billegserien» frå Det norske samlaget.
Eigar: Nasjonalbiblioteket. Lisens: CC BY-NC-ND.

Skjermbilete av det nynorske nettleksikonet Allkunne, som vart drive mellom 2008 til 2021.

5.4.5 Samlingsarkiv

Kategorien samlingsarkiv viste seg i kartlegginga å vere ein liten kategori. Kategorien kan omfatte samlingar frå alle samfunnsområde, frå samlingar bygde opp etter privatpersonar til kjeldesamlingar som ein organisasjon eller institusjon har bygd opp.

Her kan det finnast mange bevaringsverdige samlingsarkiv rundt om i landet som ikkje er bevarte enda, men som dokumenterer viktige hendingar eller utvikling over tid innanfor bestemte område knytt til nynorsk skriftkultur. Det same gjeld kjeldesamlingar som dokumenterer ulike emne knytt til nynorsk skriftkultur.

5.4.6 Andre prioriterte aktørar

Nynorsk forum er eit samarbeidsorgan for nynorske institusjonar, organisasjonar og bedrifter. Forumet har 21 nynorsk-organisasjonar som medlemmer. Nokre av medlemene fell under offentlegheitslova og arkiva deira blir dermed bevarte gjennom andre ordningar. Nokre av arkiva til medlemene er allereie bevart. Vi har ei viss oversikt over statusen til arkiva til nokre av desse, men ikkje alle. Dette er aktørar vi i planperioden ønskjer å samarbeide med for å avklare status for arkiva deira og eventuelt vidare arbeid med å sikre arkiva.

Nynorsk forum:

- Bondeungdomslaget i Oslo
- Dag og Tid
- Det Norske Teatret
- Det Vestnorske Teateret
- Jærmuseet/Garborgsenteret
- Kringkastingsringen
- Landssamanslutning av nynorsk kommunar
- Litteraturselskapet Det Norske Samlaget
- Nemnda for Norsk Ordbok
- Noregs Mållag
- Noregs Ungdomslag
- Norsk Barneblad
- Norsk Målungdom
- NRK Nynorsk mediesenter
- Nynorsk avissenter
- Nynorsk bedriftsforum
- Nynorskfylket Vestland
- Nynorsk kultursentrum, musea for skriftkultur
- Nynorsk pressekontor
- Nynorsksenteret, Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
- Teater Vestland

Sju teaterbrosjyrer frå Det Norske Teatret med informasjon om oppsetjingar kring tusenårsskiftet.
Foto: Nynorsk kultursentrum.

Magni Øvrebotten, tidlegare leiar for NRK Nynorsk mediesenter, syner fram bilete og avisutklipp frå tida si i NRK Sogn og Fjordane.
Foto: Nynorsk kultursentrum.

Framsida av Motmæle Vol. 30 Nr. 4 2016. Motmæle er medlemsbladet til Norsk Målungdom.
Foto: Nynorsk kultursentrum.

5.5 Overblikk og retning vidare

Kartlegginga har vist oss at det finst mykje spennande arkivmateriale rundt om i landet. Det har òg vist oss at det er store hol, og at det er eit viktig arbeid å fylle desse framover for å bidra til å sikre heilskapleg samfunnsdokumentasjon.

I ei kartlegging av denne typen, der vi har jobba for å få eit overblikk nasjonalt, er det ikkje mogleg å fange opp alt. Dette er både grunna rammer og metodikk for denne planen. Målet i utarbeidinga av denne første planen har vore å få ei grovoversikt over kva som er bevart og kvar hola er, i tillegg til å peike ut retninga for det vidare arbeidet vi skal gjere på feltet. Det er òg viktig å minne om at denne kartlegginga har tatt for seg arkiv på arkivnivå. Det finst i tillegg mykje verdfull og interessant dokumentasjon som berre utgjør delar av arkiv som ikkje i sin heilskap er relevante som dokumentasjon av nynorsk skriftkultur. I kartlegginga har vi òg fått inn tips og informasjon om arkiv som eksisterer, men som ikkje

er bevarte ved ein bevaringsinstitusjon. Ei viktig oppgåve blir å sjå nærmare på desse og samhandle med arkivskaparar og aktuelle bevaringsinstitusjonar om å sikre desse arkiva for framtida.

Vi bad i kartlegginga om å få innmeldt både papirarkiv og digitalt skapte arkiv. Berre eit par innsendingar omtala sistnemnde type arkiv. Arkivsektoren står ovanfor eit stort arbeid med å sikre eit etterslep av digitalt skapte arkiv, og det er stort behov for å opparbeide kompetanse på feltet. Majoriteten av arkivdanninga etter år 2000 har skjedd og skjer elektronisk, noko som både gir moglegheiter og utfordringar. Det er viktig at det framover er fokus på denne typen arkivformat for å sikre bevaring av arkiva for ettertida, før etterslepet blir enda større. Tid og avgrensa kompetanse på feltet gjer òg at arkiva kan bli vanskelegare tilgjengelege på grunn av teknologisk utvikling, skifte av system eller anna.

5.6 Dokumentasjonsmål oppsummert

Organisasjonar:

- Arkiv etter lokale, regionale og nasjonale lag i Noregs Mållag og Noregs Ungdomslag.

Personar:

- Arkiv etter personar som har hatt sentrale verv og/eller har gjort ein særskild innsats for nynorsk skriftkultur
- Arkiv etter skjønnlitterære nynorskforfattarar
- Arkiv etter personar som har drive pioner- verksemd knytt til nynorsk skriftkultur.

Institusjonar og bedrifter:

- Arkiv etter sentrale nynorske bedrifter og institusjonar
- Arkiv etter bedrifter og institusjonar som har hatt ein nynorskprofil som ein vesentleg del av profilen sin, arkiv etter aviser og tidsskrift med nynorsk som redaksjonsspråk, arkiv etter nynorskforlag, arkiv etter frilynde folkehøgskular.

Samlingar:

- Arkiv som dokumenterer viktige hendingar
- Arkiv som dokumenterer utvikling over tid innanfor bestemte område
- Kjeldesamlingar som dokumenterer ulike emne knytt til nynorsk skriftkultur.

Andre prioriterte aktørar:

etter lista på side 30.

6 TILTAK: KORLEIS ARBEIDE MED PRIVAT-ARKIV OM NYNORSK SKRIFTKULTUR?

6.1 Nynorsk kultursentrum si rolle som nasjonal koordinator

Ein viktig del av planarbeidet har vore å kartleggje feltet, i tillegg til å informere, opprette kontakt med og samarbeid med aktuelle partar og nettverk. Dette arbeidet vil halde fram også i planperioden, der vi vil arbeide for å implementere planen og auke medvitet rundt viktigheita av å bevare og synleggjere nynorskarkiv. Som koordinerande institusjon vil Nynorsk kultursentrum arbeide systematisk for at bevaringsverdige historiske privatarkiv i Noreg knytt til nynorsk skriftkultur blir samla inn, ivaretatt og så langt som råd blir gjort tilgjengelege.

Som del av avtalen med Arkivverket inngår Nynorsk kultursentrum i privatarkivnettverket for fylkeskoordinerande institusjonar og institusjonar med nasjonal bevaringspolitikk som Arkivverket har ansvar for å koordinere.

Når det gjeld Nynorsk kultursentrum sine eigne prioriteringar av inntak og tilvekstar til eiga samling, blir dette gjort i tråd med institusjonens interne samlingsplan. Det kan også vere at behovet vil endre seg dei komande åra når denne planen og Nynorsk kultursentrum si rolle for samfunnsområdet blir meir innarbeidd. Vi har allereie i arbeidet med planen sett at dette òg aukar førespurnader om arkivavlevering. Korleis det blir løyst i framtida må vi ta stilling til viss og når dette blir aktuelt.

Avtalen med Arkivverket vart inngått i 2022 og gjeld i første omgang for fem år. Nynorsk kultursentrum sine plikter etter avtalen er å:

- sørge for å koordinere arbeidet med nynorsk språk og skriftkultur med resten av arkivsektoren, særskild dei fylkeskoordinerande institusjonane (for regionale og lokale arkiv), Arkivverket og Nasjonalbiblioteket.
- utarbeide og vedlikehalde ein nasjonal bevaringsplan for nynorsk språk og skriftkultur.
- forplikte oss til å sjølv følgje Riksarkivaren sine retningslinjer for arbeidet med privatarkiv i arbeidet vårt som koordinerande instans for historiske arkiv knytt til nynorsk språk og skriftkultur.
- gjere Arkivverket merksame på særskilt verneverdige arkiv som omhandlar nynorsk språk og skriftkultur.

6.2 Mål og tiltak for Nynorsk kultursentrum som nasjonal koordinator i planperioden

- Arbeide for at fleire bevaringsverdige arkiv som dokumenterer historie til nynorsk skriftkultur blir bevarte og gjort tilgjengelege, som del av det overordna målet om heilskapleg samfunnsdokumentasjon.
- Vere ein rådgivar på feltet for nasjonale, regionale og lokale institusjonar.
- Vere ein rådgivar og eit bindeledd mellom aktuelle depotinstitusjonar og arkiveigarar som ønskjer å avlevere arkiva sine.
- Utvikle og synleggjere rolla vår som nasjonal koordinator.
- Bidra til å koordinere prioritering og innsamlingsarbeid av nynorskarkiv.
- Delta i det nasjonale privatarkivnettverket.
- Gjere Arkivverket merksame på særskilt verneverdige arkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur.
- Bidra til å sikre bevaring av arkiv etter ungdomslag og mållag gjennom samarbeid med fylkeslag, sentrallag og aktuelle arkivinstitusjonar.
- Utvikle pilotprosjekt for bevaring av arkiv etter ungdomslag og mållag, som vi søker arkivutviklingsmidlar til. Pilotprosjektet skal ta føre seg eitt eller to fylke, som vil munne ut i ein metode som kan nyttast i andre fylke og nasjonalt.
- Gjere ei meir detaljert kartlegging av nynorske institusjonar og bedrifter, særleg aviser og forlag, og utarbeide ei liste med prioriterte aktørar på feltet.
- Følgje opp informasjonen vi fekk inn i kartleggingsarbeidet om arkiv som ikkje er bevarte.
- Kartleggje nynorsktiltak som ikkje lenger eksisterer, og undersøkje om arkiva etter desse er tekne vare på.
- Samarbeide med prioriterte aktørar for bevaring av arkiva deira.
- Fornye samarbeidsavtalen med Arkivverket om å vere koordinator og ha nasjonalt samfunnsansvar for privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur (gjeldande avtale gjeld til 2027).
- Utvikle ein ABC-rettleiar for organisasjonar og privatpersonar som sit på arkiv som dei ønskjer å avle vere.
- Utvikle ein ABC-rettleiar til hjelp for publikum som leitar etter privatarkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur. Målgruppa for denne vil vere forskarar og andre interesserte.
- Arbeide for og påverke aktørar som driftar fagsystem og digitale løysingar (t.d. Digitalarkivet, Asta, Arkivportalen) slik at det vert mogleg å synleggjere og finne att arkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur. Dette kan t.d. gjerast ved bruk av emneknaggar, men vi ønskjer òg å sjå på andre metodar.
- Auke eigen kompetanse på bevaring av digitalt skapte arkiv.

6.3 Framlegg til tiltak for andre privatarkivbevarande institusjonar

Vi tilrår alle privatarkivbevarande institusjonar å ha eit særskilt fokus på å bevare arkiv som dokumenterer framveksten og bruken av nynorsk. Vi håper at denne planen kan vere til hjelp og vere nyttig som verktøy i møte med privatarkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur. Ta kontakt med Nynorsk kultursentrum som nasjonal koordinator for samfunnsområdet om du er i tvil om eit arkiv er bevaringsverdig ut frå dokumentasjonsmåla vi har skissert i kapittel 5, eller om du har andre spørsmål knytt til privatarkiv og nynorsk skriftkultur. Vi tek også gjerne imot tips til arkiv som ikkje er fanga opp i kartlegginga per 2024, og spesielt om særleg verneverdige arkiv .

Vi oppmodar også institusjonar som registrerer arkiv i Asta om å bruke emneknaggar eller merkingar som 'nynorsk' og 'målsak' i arkivomtalen der det er relevant, slik at arkiva dukkar opp i søkjeresultat i Arkivportalen for dei som leitar etter nynorskarkiv.

6.4 Har du eller organisasjonen din eit nynorskarkiv?

Har du eller ein organisasjon du er knytt til eit nynorskarkiv som du meiner bør bli bevarert? Eller kjenner du til slike gjennom andre kanalar? Då vil vi gjerne at du tek kontakt med Nynorsk kultursentrum for vidare rettleiing. Vi vil då gjere ei vurdering av arkivet og koordinere med andre aktuelle arkivbevarande institusjonar. Vi kan sjølvsagt ikkje love at Nynorsk kultursentrum eller ein annan institusjon vil kunne ta inn arkivet eller kva avtale som kan gjerast om dette, men vi vil hjelpe deg med å navigere i dette landskapet. Først og fremst blir det vurdert kven som kan vere den rette institusjonen å spørje om eventuelt mottak av arkivet. Vidare vil det bli gjort ei vurdering om arkivet er bevaringsverdig i tråd med den aktuelle institusjonens eigen bevaringsplan og den nasjonale bevaringsplanen for privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur.

Kvar enkelt arkivbevarande institusjon har sin eigen praksis for mottak og deponi av arkiv. Nokre tek berre i mot arkiv viss eigarskapen blir overført til dei, medan andre tek i mot arkiv til deponi utan skifte av eigarskap. Mange tek betaling for plass i magasinane sine, og somme stiller krav til at arkiva skal vere ordna før overlevering.

Nynorsk kultursentrum har per no ikkje kapasitet til å hjelpe til med ordning av arkiv eller å bidra med midlar til dette, men vi vil hjelpe deg på vegen ved å gi råd og koordinere med andre institusjonar saman med deg.

6.5 Utfordringar

Mange institusjonar har i dag inntaksstopp på grunn av plass- eller ressursmangel og stort etterslep. Gjennomføring av tiltak for andre privatarkivbevarande institusjonar vil òg medføre kostnader, særleg knytt til inntak, ordning, registrering, publisering og digitalisering, både for arkivinstitusjonen som tek imot arkiva og/eller for dei som skal avlevere desse. Nynorsk kultursentrum kan ikkje påleggje andre bevaringsinstitusjonar å ta inn og bevare arkiv, men kan kome med råd om kva arkiv som er bevaringsverdige med tanke på nynorsk skriftkultur. Kva arkiv som skal takast vare på, er utover det ei vurdering som må gjerast i samråd med dei enkelte institusjonane og deira nnsamlingsplanar og vurderingar.

Fleire depotinstitusjonar har ein kostnad knytt til innlevering av arkiv (ordning og oppbevaring). For arkiveigarar, til dømes lokallag av nynorskorganisasjonar, kan dette vere ei utgift dei ikkje har midlar til å dekke, og som dermed blir eit hinder for bevaring.

Bevaring av digitalt skapte arkiv er eit viktig område å auke kompetansen innanfor. I dag blir både offentlege og private arkiv i stor grad skapte digitalt, anten arkivskaparen er ein frivillig organisasjon, ein person, eller ein større institusjon. Å auke kompetansen vår på feltet blir viktig i rolla vår som rådgivande aktør for arkivskaparar og -eigarar. Det er viktig at bevaringsverdige arkiv som er digitale, blir bevarte i mest mogleg samtid, då dei over tid kan vere sårbare for å bli utilgjengelege eller ufullstendige.

6.6 Forsking og kunnskap

Privatarkiv blir brukte som kjelder til forskning, dokumentasjonsarbeid og kunnskapsutvikling. For å kunne bli brukte, må arkiva vere bevarte og gjort tilgjengelege. Det er òg ein uvurderleg fordel om dei er gjort tilgjengelege på ein måte som både gjer det lett for ikkje-arkivarar å finne fram til og i dei, og at dei er ordna og registrerte for å sikre god bevaring av kunnskapen om og i arkiva i lang tid framover.

7 ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSNAR

Denne bevaringsplanen gjeld for perioden 2025–2029. Planen skal bli revidert i 2029, og ny plan skal gjelde frå 2030. Dette er den aller første planen som er laga med mål om å kartleggje og sikre bevaring av privatarkiv knytt til nynorsk skriftkultur. Behov og oppgåver vi ikkje har avdekt i samband med arbeidet med denne planen, kan kome til i planperioden.

Arbeidet som nasjonal koordinator er ei prioritert oppgåve for Nynorsk kultursentrum, og er nedfelt i institusjonen sine langtidsplanar og styringsdokument. Nynorsk kultursentrum har mange arbeidsområde og -oppgåver som skal løysast med avgrensa ressursar, der den strategiske bruken av personalressursar skal vere i tråd med overordna planar og mål. Det å implementere planen og gjennomføre tiltaka fordrar at det blir sett av nok fagleg kompetente ressursar til arbeidet vidare. Ein meir detaljert plan for oppfølging av bevaringsplanen og koordinatorfunksjonen, og rammene, for dette arbeidet blir kvart år vurdert i samband med institusjonen sin årlege handlingsplan og generelle årsplanar.

Då Nynorsk kultursentrum i 2021 tok initiativ til og inngjekk avtalen med Arkivverket om å ta på seg rolla som nasjonal koordinator for feltet, følgde det ikkje med midlar til oppgåva. I Arkivforbundets strategi for 2024–2026 vil Arkivforbundet arbeide for å styrkje rammene for institusjonar

som er tildelte eit nasjonalt sektoransvar.¹⁵ Styrkte rammer til arbeidet vil kunne auke dei faglege ressursane som trengs for å følgje opp avtalen og oppgåvene som ligg i denne. Det vil òg gje betre rammer for å jobbe meir heilskapleg med å sikre nynorske privatarkiv for framtida. Det same gjeld midlar til arbeid med og bevaring av privatarkiv for andre arkivinstitusjonar for å ruste dei til å sikre arkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur. Utan auke i midlar til dette, vil det vere vanskeleg for både desse og arkiveigarar å få realisert dei tilrådde tiltaka som er lagt fram i denne planen.

Arkivutviklingsmidlane gir viktige tilskot til arkivbevarande institusjonar, noko som gjer det mogleg å gjennomføre prosjekt som det elles ikkje hadde vore rom for å gjennomføre utifrå institusjonen sine eigne ressursar og økonomiske føresetnader. Nynorsk kultursentrum vil i planperioden utarbeide eitt eller fleire større prosjekt ut frå måla og tiltaka i kapittel 6.2. Dette vil vi søkje om arkivutviklingsmidlar for å kunne gjennomføre.

Nynorsk kultursentrum skal i 2025 revidere eigen langtidsplan for samlingsforvaltning, og skal i samband med det utarbeide ein meir detaljert plan for eigne inntak og forvaltning av arkiv. Dette planarbeidet vil òg sjå til denne bevaringsplanen, der vi vil gjere ei vurdering av om det er arkiv eller bevaringsområde vi sjølve skal samle inn.

¹⁵ Strategiplan for Arkivforbundet 2024–2026

8 OPPSUMMERING

Dette er den første bevaringsplanen for privatarkiv på området som gjeld nynorsk skriftkultur. Gjennom arbeidet med planen har vi fått ei grovoversikt over kva som eksisterer og kvar hola er, og kva tiltak vi bør prioritere i planperioden for å sikre bevaring av privatarkiv som dokumenterer nynorsk skriftkultur.

Nynorsk kultursentrum skal vidare følgje opp bevaringsplanen og utvikle rolla vår som nasjonal koordinator for arkiv knytt til nynorsk skriftkultur gjennom dialog med lokale, regionale og nasjonale ABM-institusjonar om samarbeid, arbeidsdeling og rådgiving. Særskild gjeld dette dei fylkeskoordinerande institusjonane, Arkivverket og Nasjonalbiblioteket. Nynorsk kultursentrum deltek også i regionale og nasjonale privatarkivnettverk.

9 KJELDER OG VIKTIGE DOKUMENT:

- Arkivverket: «Nasjonal strategi for privatarkivarbeidet 2019–2023»: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/nasjonal-strategi-for-privatarkivarbeidet>
- Arkivverket: «Arkivverkets bevaringsplan for privatarkiv», vedteken 2020: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/arkivverkets-bevaringsplan-for-privatarkiv>
- Arkivverket: «Nasjonale institusjoner og bevaringsplaner»: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/nasjonale-institusjoner-og-bevaringsplaner>
- Arkivverket: «Regionale institusjoner og bevaringsplaner»: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/regionale-institusjoner-og-bevaringsplaner>
- Arkivverket: «Retningslinjer for arbeidet med privatarkiver», fastsett av Riksarkivaren 2002: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/retningslinjer-for-arbeidet-med-privatarkiver>
- Arkivlova LOV-1992-12-04-126: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-126>
- Meld. St. 7 (2012–2013) Arkiv (arkivmeldinga): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-7-20122013/id707323/>
- Meld. St. 8 (2018–2019) Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida (kulturmeldinga): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-8-20182019/id2620206/>
- Meld. St. 23 (2020–2021) Musea i samfunnet – Tillit, ting og tid (museumsmeldinga): <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-23-20202021/id2840027/>
- NOU 2019: 9 Fra kalveskinn til datasjø – Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d4091c3f6abc4eacae1ae527a4cef30b/nn-no/pdfs/nou201920190009000dddpdfs.pdf>
- Arkivverket: «Delprosjekt Privatarkiv (PRIV)»: <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/utviklingsprosjekter/pagaende-prosjekter/samdok-delprosjekt-privatarkiv>
- Arkivverket: «Om SAMDOK-prosjektet»: <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/utviklingsprosjekter/pagaende-prosjekter/om-samdok-prosjektet>
- Arkivforbundet: Strategiplan for Arkivforbundet 2024–2026: <https://www.arkivforbundet.no/om/strategiplan/>
- Arkivverket: «Retningslinjer for arbeidet med privatarkiver»: <https://www.arkivverket.no/for-arkiveiere/arkiver-fra-privat-sektor/retningslinjer-for-arbeidet-med-privatarkiver>
- Fonnes, Ivar m.fl. (2002). Rapport fra Bevaringsutvalget 2002. Riksarkivaren

- Grepstad, Ottar. (2020). Språkfakta 2020. Tala Forteljingane. Dokumenta. Grepstad skriverseri.
- Grepstad, Ottar. (2010). Avisene som utvida Noreg. Nynorskpressa 1850–2010. Samlaget.
- Grepstad, Ottar. «Dagen i dag / Nynorsk skriftkultur år for år 1646–2023». Henta frå arkivsidene etter allkunne.no (sist oppdatert 2020).
- Grepstad, Ottar. «1646-1800 Forsøk på trykk». Henta frå arkivsidene etter allkunne.no (sist oppdatert 2020).
- Nynorsk kultursentrum. (u.å.). Arkiv for norsk målreising, Peder Hovdan-arkivet. Henta frå nynorsk.no: <https://nynorsk.no/samlingane/arkiv-for-norsk-malreising-hovdan-arkivet/>
- Sandsmark, Per Magnus Finnanger. (u.å.). Den nynorske litteraturen 1848–2018. Henta frå nynorsk.no: <https://nynorsk.no/om-nynorsk/litteraturen/>
- Sandsmark, Per Magnus Finnanger. (2022). Regional stode for nynorsk skriftkultur. Notat om omgrepsavklaringar, skalaer og kriterium. Nynorsk kultursentrum.
- Språkrådet: Rapport om språkbyte, 2022: <https://sprakradet.no/aktuelt/ny-rapport-om-sprakbyte-fra-nynorsk-til-bokmal/>
- Allkunne.no: Temaside: Den nynorske skjønnlitteraturen 1850–2015. Henta frå arkivsidene etter allkunne.no.
- Snl.no. Dansketida: <https://snl.no/dansketida>
- Snl.no. Magnus lagabøtes landslov: https://snl.no/Magnus_Lagab%C3%B8ters_landslov
- Snl.no. Nynorsk: <https://snl.no/nynorsk>

10 VEDLEGG

Oversikta over kartlagde arkiv som er bevarte vil bli publisert på nynorsk.no og oppdatert der (etter høyring og endeleg styregodkjenning av planen).

Namn	Ålder	Släktnamn	År
Karl-Johan	42	...	1900
S. S. ...	...	...	1901
...	...	...	1902

Handwritten text on the left page of the book, including names and dates.

